

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет
імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти**

МАТЕРІАЛИ

студентських наукових конференцій

кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ”

Випуск 17

Львів – 2022

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

МАТЕРІАЛИ

**студентських наукових конференцій
кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ”**

Випуск 17

Виходить з 2010 року

**Львів
Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка
2022**

УДК [37+37.013.32]-057.87
ББК Ч 30/49 я 431 (063)
М – 33

Рекомендовано до друку
кафедрою загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 12 від 2.05.2022 р.)

Відповідальний за випуск

Олена Квас

Упорядник

Марія Крива

Комп'ютерне макетування

Марія Крива

М 33

Матеріали студентських наукових конференцій кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи “Актуальні проблеми української освіти” / Відп. за вип. О. Квас, упоряд. М. Крива. – Вип. 17. – Львів: Малий видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2022. – 66 с.

До збірки увійшли відібрані тези доповідей Дев'ятнадцятої Всеукраїнської студентської наукової конференції “Актуальні проблеми освіти в Україні”.

З М І С Т

Шевчук Каріна. Навчання студентів психолого-педагогічних спеціальностей в умовах воєнного часу.....	5
Трунко Софія. Творча самореалізація магістрів освітніх, педагогічних наук у професійній діяльності як проблема дослідження.....	8
Заришнюк Ольга. Ринкові структури та їх вплив на освітній процес університету.....	10
Вашишин Анастасія. Досвід Словаччини: принципи, методи, засоби, форми управління закладами середньої освіти.....	13
Біляч Софія. Особливості формування професійної культури керівника позашкільного навчального закладу.....	17
Войтович Тетяна. Використання смарт-освітніх технологій в загальноосвітніх навчальних закладах.....	18
Вінтоняк Євгенія. Використання маркетингових технологій в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом.....	21
Олексишин Анастасія. Edpuzzle, Canva та Kahoot! як засоби дистанційного навчання в закладах вищої освіти.....	24
Чапля Уляна. Психологічні особливості формування толерантності майбутніх вчителів.....	26
Матківський Мар'ян. Вплив родинних традицій на запобігання міжпоколінних конфліктів.....	29
Собко Ольга. Чинники вибору молоддю цивільного шлюбу.....	32
Ткач Олександра. Дезадаптація молодших школярів та шляхи її подолання.....	35
Олексин Христина-Ірина. Концептуальні засади застосування інтерактивних технологій в освітньому просторі початкової школи.....	38
Шибівська Софія. Проектна технологія як засіб навчання й виховання учнів початкових класів.....	42
Червінська Роксоляна. Формування здорового способу життя в учнів початкової школи у концепції НУШ.....	45
Лозинська Юлія. Впровадження здоров'язбережувальних технологій у систему початкової освіти.....	48
Костко Андріна. Здоров'язбережувальні учнівські проекти у початковій школі.....	51
Хворостенко Анна. Виховний ідеал української етнопедагогіки.....	54
Твердохліб Вікторія. Особливості виховання дітей з відхиленнями у поведінці.....	60

Шевчук Каріна (факультет педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – асист. Породько М. І.

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

На сьогодні Україна перебуває в складних умовах, а саме в період воєнного часу. Через загострення розвитку подій люди повинні працювати та вчитись в умовах війни. Тому, попри все, що відбувається на території України вищі навчальні заклади, які знаходяться в містах, де не ведуться активні бойові дії продовжують функціонувати в системі дистанційної освіти.

Ще з 2020 року через поширення коронавірусної хвороби заклади освіти змушені були перейти на формат дистанційного навчання. Більшість педагогів, учнів та студентів пройшли певний етап адаптації до електронного навчання та здобули основні компетенції в користуванні технічними засобами. Таким чином, на сьогодні, навчання в дистанційній формі не повинне викликати труднощів в організації освітнього процесу.

Окрім цього, можна сказати, що дистанційна форма навчання в Україні була запроваджена ще з 2000 року і регулюється Концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні і Положенням про дистанційну освіту МОН України, яке було затверджено Наказом № 40 Міністерства освіти і науки України від 21.01.2004 р. [2]. Такі вчені та психологи, як Г. Балл, С. Батишев, В. Виготський, М. Данилов, О. Кірсанов, Ч. Куписевич, І. Огородніков, П. Сікорський, І. Харламов доклали значних зусиль до формування системи дистанційного навчання [2].

Дистанційний формат це зручний спосіб для проведення лекцій, вебінарів, семінарів, адже не потрібно витратити час на дорогу до університету, якісна демонстрація презентацій, гнучкий графік, але все ж таки ця форма навчання містить в собі недоліки. Серед них можна виділити:

- Погіршення зору. Студенти проводять велику кількість часу перед екраном комп'ютера або іншого електронного пристрою, оскільки спочатку відбувається прослуховування лекцій, а пізніше безпосередньо підготовка до семінарських та практичних. Під час підготовки до занять студенти багато читають інформації з електронних ресурсів тим самим концентрують зорову увагу на довгий період в одному положенні. Окрім погіршення зору, може виникати головний біль.

- Порушення опорно-рухового апарату та серцево-судинної системи. Так як студенти не витрачають час на дорогу до університету, то відповідно знижується рівень їхньої фізичної активності. Тривале перебування в сидячому положенні за комп'ютерними технологіями негативно впливає на поставу та кровообіг. Під час електронного навчання відбувається розумове перевантаження і організм не встигає оновлюватися, внаслідок чого погіршується засвоєння нового матеріалу та швидкість його опрацювання [1].

- Відсутність емоційного контакту. Живе спілкування дуже відрізняється від комунікації через екран. Співрозмовник не відчуває певних елементів невербальної комунікації та контакту «очі в очі». Спілкування через комп'ютер може виснажувати та не завжди приносити від нього задоволення.

- Відсутність практичності. Для студентів психолого-педагогічних спеціальностей дуже важливим компонентом у навчанні є практика в комунікації з людьми, особливо з дітьми. Після тривалого навчання в дистанційному форматі може виникнути невпевненість, страх та незрозуміння як проводити живі заняття для дітей, адже при проведенні педагогічного чи психологічного заняття за допомогою дистанційного навчання використовуються інші принципи роботи. Якщо ж говорити про комунікацію між викладачем та студентом, то тут також варто зауважити, що знижується ефективність роботи. Групові дискусії, активні обговорення та творчі завдання не проходять таким чином як в аудиторіях. Причиною може бути поганий зв'язок, відсутність мотивації та бажання студента включати камеру та мікрофон, а також кожна людина має свої особливості сприйняття (аудіали, візуали та кінестетики).

- Одноманітність. Дуже важко тривалий період часу слухати та відповідати на заняттях з одного місця. Коли навчання відбувається в аудиторіях, то ці приміщення постійно змінюються та відбувається певна різноманітність в сприйнятті, а при дистанційному навчанні це здебільшого відсутнє. Тому часто в студентів можна спостерігати зниження мотивації відвідувати заняття, зацікавленості, бажання вчитись та відповідати, спостерігається короткий термін довільної уваги, легко відбувається відволікання на інші подразники, емоційне та розумове перевантаження, що знижує успішність.

- Некомпетентність в інформаційних технологіях. Незважаючи на тривалий період функціонування системи дистанційного навчання, не всі викладачі та студенти ознайомлені з навчальними платформами. Серед проблем, які зустрічаються під час проведення навчальних занять можуть бути: невміння демонструвати екран та передавати цю можливість іншим учасникам, створити посилання на конференцію для початку заняття, приєднувати до занять інших учасників і т.д.

Все вищеперераховане має ще й певний вплив на психологічний стан студентів,

особливо у воєнний час. Якщо говорити про дистанційне навчання в період карантину, то зустрічалось емоційне вигорання до навчання через те, що воно не завжди таке цікаве як аудиторне, студенти не завжди приділяють значну увагу вивченню запропонованих тем, адже завжди є доступ до Інтернет мережі, тривале перебування за комп'ютерними технологіями викликає втому та відвертає бажання готуватися до семінарських занять після декількох годин засвоєння інформації на лекційних заняттях.

У воєнний час психоемоційний стан людини ще гірший. По-перше, події, які відбуватися на території держави змушують людей перебувати в постійному стресі, паніці та страху. У багатьох людей виникає відчуття провини, наприклад, що ця особа може навчатися, а хтось ні, бо перебуває в місті, де ведуться активні бойові дії. По-друге, засоби масової інформації постійно викликають негативні емоції та не дають можливість сконцентруватися на навчанні, навіть може виникати депресія та апатія. По-третє, повітряні тривоги викликають тривожний стан в людей, тому дуже часто після відбою можна спостерігати небажання вертатися до робочого дня.

Студенти психолого-педагогічних спеціальностей повинні тримати себе в ресурсі, адже багато зі старших курсів уже працюють з дітьми. Тому перш ніж проводити заняття для дітей, студент повинен контролювати свій емоційний стан. Якщо педагог або психолог, який не в ресурсі проводить заняття для дітей, то діти безпосередньо не будуть отримувати від нього задоволення та не зможуть також відволіктись від всіх подій навколо.

На період воєнного часу дуже важливо берегти своє психічне здоров'я та не піддаватися паніці та депресивним станам. Для покращення стану можна виконувати різні вправи, наприклад: дихальні вправи, фізичні заняття, елементи арт-терапії та музикотерапії; долучатися до волонтерської діяльності, оскільки там можна отримати підтримку від інших членів команди та допомогти тим, хто цього потребує; проведення часу з близькими та друзями; відвідування занять з університету; менше приділяти часу читанню новин.

Таким чином, можемо стверджувати, що майбутні педагоги та психологи це люди, які мають значний вплив на розвиток дітей, тому відвідування навчальних занять у вищому навчальному закладі та додатковий саморозвиток є невід'ємним компонентом для подальшої роботи. Навчання в умовах воєнного стану потребує часу адаптації та усвідомлення того, що потрібно жити тут і зараз та розвиватися, якщо дозволяють умови.

Список використаної літератури:

1. О. В. Землянська, Л. Д. Третьякова, Н. А. Праховнік, Р. Ю. Семененк. Вплив дистанційної форми навчання на психічне та фізичне здоров'я студента. Енергозбереження та промислова безпека: виклики та перспективи: науково-технічний збірник: матеріали III

Міжнародної науково-практичної конференції (2–3 червня 2020 року, м. Київ). Київ: Основа, 2020. С. 280–286. Бібліогр.: 6 назв.

2. Самолюк Н. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. Нова педагогічна думка. 2013. № 1.1. С. 193. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1_50

Трунко Софія (факультет педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – доц. Ковальчук Л. О.

ТВОРЧА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ МАГІСТРІВ ОСВІТНИХ, ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРОБЛЕМА ДОСЛІДЖЕННЯ

У сучасному світі нам відкрито дуже багато різних можливостей для саморозвитку. Наше життя відкривається зовсім з іншого боку, коли ми починаємо розвиватися і вивчати себе та власні інтереси, реалізуватися у процесі життєдіяльності. Тому самореалізація є важливою у будь-якій професійній діяльності. Якщо підходити зі сторони творчості до самореалізації, то можна відкрити для себе безліч платформ, які використовуються в не тільки професійної діяльності, а й у повсякденному житті.

Під **творчістю** розуміють діяльність людини, спрямовану на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей (нові твори мистецтва, наукові відкриття, інженерно-технологічні, управлінські чи інші інновації тощо). Необхідними компонентами творчості є фантазія, уява, психічний зміст якої міститься у створенні образу кінцевого продукту (результату творчості) [2].

Сфера творчості людини не є сферою тільки моральної боротьби, боротьби за моральне удосконалення світу, за єдиний ідеал, за життєвість однієї ідеї. Сфера творчості людини — це сфера творчості нових форм буття, нових значень у всіх напрямках розуміння істини, краси, добра, справедливості, тобто тих форм буття, котрі викликаються до дійсності творчою силою людини. Саме у здатності до творчості постає зміст буття людини як культурно-історичної особистості.

Реалізація — це втілення ідей, задумів і планів будь-якого індивідуума чи групи осіб в реальність [1]. Наприклад, реалізація задуму чи ідеї.

Самореалізація — це здатність людини пізнати себе і здійснити своє покликання. Кожна людина має потребу у самореалізації, однак не всі усвідомлюють її значення. Автор

теорії потреб А. Маслоу вважав, що люди часто відмовляються від можливостей самореалізації й тому не такі щасливі, якими могли б бути, адже якість нашого життя безпосередньо пов'язана із задоволенням вищих потреб, у тому числі й потреби у самореалізації, що певна, задумане вами раніше, буде здійснено на практиці. Для того щоб людина максимально змогла застосувати в житті свої здібності, необхідно дотримання деяких важливих моментів [1].

Варто зауважити, що всі компоненти тісно пов'язані між собою. Не можна зростити щось одне і при цьому повністю проігнорувати інше. Умови для самореалізації особистості прості і складні одночасно. Найважливішим, мабуть, є внутрішній настрій. Якщо мета поставлена досить чітко, то бажане прийде у ваше життя швидше, ніж очікуєте. Це станеться настільки природно і спокійно, що не кожен зможе розпізнати щастя. Створення умов для самореалізації особистості дозволяє з успіхом прийти до бажаної діяльності і почати її розвивати.

Самореалізація можлива, коли людина визначила її стратегію — шляхи особистісного розвитку і самовдосконалення. Стратегія самореалізації має такі складові: самопізнання і самооцінку; самовизначення; саморегуляцію; самоосвіту; самовиховання.

Мистецтво самореалізації в професійній діяльності полягає в здатності усвідомити і реалізувати свій особистий потенціал, спроможності жити динамічно і натхненно, рости, розвиватись, удосконалюватися, рухатись уперед, ставити перед собою амбітні цілі й досягати їх, долаючи перепони, знаходячи оптимальні рішення для себе й оточення [3].

Основною тенденцією розвитку сучасного суспільства є ставлення до людини як найвищої цінності, що детермінує його прогресивні процеси. Виявлення творчих потенцій, розвиток ціннісно-особистісної сфери кожної індивідуальності, особливий акцент на духовності особистості майбутнього фахівця — основна мета сучасної вітчизняної освіти.

Список використаної літератури:

1. Самореалізація особистості — це що таке? Як пов'язані самовизначення і самореалізація особистості? URL: <https://presa.com.ua/psykholohiia/samorealizatsiya-osobistosti-tse-shcho-take-yak-pov-yazani-samoviznachennya-i-samorealizatsiya-osobistosti.html>
2. Творчість. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>
3. Плотницька О.В. Творча самореалізація та розкриття художньо-творчого. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/28983/1/%D0%A2%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%B0%20%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D1%82%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B7>

[%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F%D1%85%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%8C%D0%BE-%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%83%202016-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD.pdf.](#)

Заришнюк Ольга (факультет педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – доц. Заячук Ю.Д.

РИНКОВІ СТРУКТУРИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС УНІВЕРСИТЕТУ

В контексті ліберальної парадигми поняття «ринку» та «ринкових структур» завжди були популярними суспільними феноменами. Цей процес зумовлений поступовим переходом нашої країни до умов ринкової економіки та ринкових відносин. Це явище не оминуло й освітню сферу. Адже навчання, підготовка та розвиток людських ресурсів є одним із важливих факторів економічного добробуту країни. Тому виникла потреба в новій освітній політиці, яка б підштовхувала освітню систему та університети як її автономні одиниці до реагування на зміни у тому ж таки ринку праці.

Вплив ринкових структур на освітній процес – це явище, що актуалізувалося відносно нещодавно. Але стало новим впливом фактором у освітній сфері. Ми пояснюємо цей процес глибинною зміною парадигми і реформуванням освітньої політики. Бо університет має підготувати студента до життя в глобалізованому, демократичному суспільстві, де сам студент має бути активним його суб'єктом. У нашій теперішній реальності, ми утвердились в розумінні того, що без демократичних цінностей не можлива справжня свобода, самореалізація індивіда.

Ще одним важливим завданням сучасного університету є підготовка його випускників до життя в суспільстві знань. Ми часто помилково зводимо суть цього феномену лише до його інформаційної частини. Проте суть його значно глибша. Це доволі людино-центричний феномен, адже ядром цього суспільства буде саме індивід, який навчиться вчитися протягом всього життя, бути гнучким, здатним самостійно діяти і приймати рішення, брати на себе відповідальність тощо. Для такої людини саме знання будуть основою всього, не самоціллю,

а шляхом, який вона буде проходити протягом всього життя.

Іншим аспектом цього процесу є розвиток економіки знань. У рамках нової освітньої парадигми університети стали не тільки виробниками нових знань, але й певною підприємницькою структурою, «в якій наукова діяльність стає виробничою діяльністю на замовлення держави або приватного бізнесу».[2]

Для розвитку цього процесу потрібна *тісна співпраця між бізнесом, державою та університетом*. Адже всі ці суб'єкти зацікавлені у виробництві знання як загального блага. Сучасні світові тенденції демонструють перехід до нової державної політики в сфері вищої освіти. Західні університети поступово відходять від традиційного прямого фінансування їх з боку держави до сприяння розвитку партнерських стосунків між вищою школою та бізнесом. Новий тип стосунків між університетами, бізнесом та державою дослідники назвали «потрійною спіраллю» («triple helix»). Такий тип стосунків є характерним для країн з вільною ринковою економікою, в якій уряди використовують економічні стимули для сприяння розвитку університетсько-бізнесового партнерства з метою розв'язання соціальних проблем, що існують в суспільстві [2].

Конкуренція – вагомий фактор розвитку. Це стосується і ринку освітніх послуг. До цього висновку прийшли навіть у соціалістичному Китаї, де влада відмовилась від авторитарного контролю за закладами вищої освіти, «перетворившись із спонсора університетів на їх помічника у розвитку партнерських стосунків з бізнесом, спонукаючи їх до пошуку джерел фінансування у приватному секторі» [2].

Ми можемо стверджувати, що *диверсифікація джерел фінансування вищих навчальних закладів стимулює їх розвиток*. Адже якісна наукова діяльність потребує коштів, тому західні університети залучають до свого бюджету не тільки державні кошти, але й ресурси різноманітних бізнес-корпорацій, приватних благодійників, грантів тощо. В сучасних умовах не всі розвинуті держави здатні в повній мірі самостійно забезпечити потреби університетської науки. Існують дані, згідно з якими «річний бюджет 30 кращих дослідницьких університетів США дорівнює 1,5 млрд \$» [2]. Збільшення фінансування університетів є ключем до успіху наукових досліджень, що в них проводяться. Це в свою чергу впливає на міжнародні рейтинги та репутацію університетів. Але це унікальний досвід США, де заклади вищої освіти отримують лише 10-20% у свій бюджет від держави, тоді ж як «джерелами решти надходжень є приватні донори, прибуткові дочірні підприємства, благодійні внески випускників, зростаюча платня за навчання студентів, рекрутування іноземних студентів, платня за навчання для яких є значно більшою, ніж для своїх» [2].

Ми не вважаємо, що скорочення державного фінансування закладів вищої освіти автоматично означатиме розвиток паралельної структури джерел наповнення бюджету. Адже

це може стати загрозою створення умов для фундаментальних наук, які страждають найбільше від недостатнього фінансування. Різного типу ринкові структури більшою мірою зацікавлені у прикладних дослідженнях, що безпосередньо торкаються їх інтересів чи мають перспективу виходу на ринок, тоді ж як гуманітарні науки залишаються поза увагою.

Щодо проблеми українських реалій вищої освіти у контексті взаємодії з ринковими структурами, то тут ми можемо зазначити, що цей фактор сприяє *більшій автономізації університетів*. Адже проблема недостатнього бюджетного фінансування, зношеності матеріально-технічної бази та відсутності механізму оперативного реагування на виклики із зовнішнього середовища підштовхує до пошуків додаткових механізмів та структур, які б дозволили закладам вищої освіти розвиватись, підвищувати свою конкурентоспроможність, підвищувати свою фінансову самостійність. Хоча і досі існує проблема жорсткого регулювання витрат коштів за джерелами їх надходження та надлишкової бюрократизації цього процесу, що ускладнює діяльність університету та створює зайві труднощі для роботи.

На нашу думку, саме фінансова автономія університетів створить фундамент для гармонійного поєднання публічних та приватних інтересів. Процес взаємодії ринкових структур та університетів досі на етапі активного становлення та розвитку, а ці процеси ускладнюють низка проблем, зокрема:

- недосконалість законодавчої бази та велика кількість бюрократичних обмежень;
- нестабільність економічної ситуації в нашій країні, особливо в теперішніх умовах;
- частково невизначені пріоритети розвитку вищої освіти;
- політична ситуація, повномасштабна війна в нашій країні, що змінює орієнтованість ринкових структур, потенційних благодійників на допомогу армії, що є зараз абсолютно доцільним;
- значне зниження економічного потенціалу та спроможності ринкових структур через пандемію та війну в країні.

Попри недоліки та труднощі, з якими зіштовхнулася система вищої освіти України, нам варто формувати нову візію її розвитку для відновлення майбутнього нашої країни. Адже в таких складних умовах сфера освіти і далі продовжує відігравати особливу роль – вона формує та вдосконалює людський капітал – основний елемент інноваційного розвитку нашої держави.

Список використаної літератури:

1. Біляковська О. Б. Диверсифікація джерел надходження як умова фінансової автономії закладів вищої освіти. Науковий вісник Полісся №2(21).2020. URL: <http://nvp.stu.cn.ua/article/view/235016/233512>. (дата звернення : 01.05.2022).
2. Сбруєва А. Університет світового класу: характеристики, механізми визначення

статусу, умови створення. Порівняльно-педагогічні студії №1, 2009. URL: <http://pps.udpu.edu.ua/article/view/17826/15559> (дата звернення: 01.05.2022).

Ващишин Анастасія (факультет педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – доц. П'ятакова Г.П.

ДОСВІД СЛОВАЧЧИНИ: ПРИНЦИПИ, МЕТОДИ, ЗАСОБИ, ФОРМИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Однією з найактуальніших проблем сучасної освіти в Україні залишається питання щодо реформування та модернізації вітчизняної системи управління закладами середньої освіти. У багатьох європейських країнах процес реформування системи управління освітою відбувся ще на початку ХХІ століття, ми уже можемо спостерігати за позитивними результатами реформування. Зовсім нещодавно відбулося реформування в системі освіти Словаччини, нашої країни-сусідки. В Словаччині проведено модернізацію управління згідно європейських стандартів, як складової процесу реформування системи освіти. Європейська стратегія реформування системи управління ЗСО пропонує перейти до державно-громадської форми (децентралізації) управління, що побудована на засадах демократії, гуманізму, людиноцентризму, партнерських взаємовідносинах. Для реформування української системи управління освітою важливо вивчити досвід європейських країн. Пропонуємо дослідити досвід Словаччини щодо управління закладами середньої освіти, як альтернативу для впровадження в подальшому в Україні.

Мета дослідження – вивчити словацький досвід управління закладами середньої освіти, з подальшим впровадженням у вітчизняну систему освіти.

До законодавчої бази, за якою відбуваються зміни у закладах дошкільної, початкової та середньої школи Словаччини, відносимо Закон №245/2008 про освіту та професійну підготовку із внесеними змінами. Діяльність коледжів визначається у відповідності до Закону №131/2002 про вищі навчальні заклади із змінами та доповненнями.

У законі «Про освіту» зазначено, що до закладів середньої освіти відносять систему шкіл: дитячий садок, початкова школа, гімназії, середня професійна школа, середня спортивна школа, школа художньої промисловості, консерваторія, школи для дітей та учнів з особливими освітніми потребами, базова художня школа, мовна школа [3].

Засновниками школи в Словаччині можуть бути: влада (місто, самоврядний регіон);

релігійні громади та церква; приватна особа; організація [1].

У словацьких закладах середньої освіти управлінська діяльність в галузі освіти пояснюється як освітня політика. Основним завданням освітньої політики у школах Словаччини є забезпечення порядку, узгодженості і якості освіти та навчання відповідно до загальних потреб та потреб суспільства й часу.

Шкільну політику у Словаччині розподіляють, відповідно до її функцій, таким чином:

а) освітня політика, що пов'язана зі школою та освітніми установами – значна її частина присвячена змісту освіти, але також включає політику, що стосується встановлення завдань розвитку освіти, набору учнів і студентів, їх оцінки від вступу до завершення навчання;

б) освітня політика, щодо бази, структури та індивідуального управління установами та всією системою освіти;

в) освітня політика щодо створення і розширення педагогічного колективу, що підвищує кваліфікацію керування, управління персоналом, а також менеджменту (кваліфікаційні вимоги, винагорода – заробітна плата за працевлаштування випускників шкіл);

г) освітня політика щодо надання та фінансування заробітної плати персоналу, утримання шкіл та шкільного обладнання, інвестиції та інші цілі [1].

Управління закладами середньої освіти у Словаччині можуть здійснювати: Міністерство освіти, науки, досліджень та спорту Словацької Республіки; на регіональному рівні - вищі територіальні одиниці; на місцевому рівні – муніципалітети [2].

Міністерство освіти, науки, досліджень та спорту Словацької Республіки – це орган центральної влади. Роль та місце Міністерства освіти регулюють положення розділу Закону №1596/2003 щодо державного управління освітою і шкільного самоврядування із внесеними змінами і доповненнями. Відповідно до положень Закону №596/2003 до функцій Міністерства освіти належать: управління діяльністю державних адміністрацій у сфері освіти, розробка концепцій та затвердження загальнообов'язкового законодавства і керівних принципів, а також забезпечення контролю за їх виконанням; розподіл коштів та фінансування за рахунок державного бюджету капітальних витрат, витрат на заробітну плату та діяльність; виконання функцій державної адміністрації другої інстанції у випадках, якщо в першій інстанції районна адміністрація не приймає рішення на місцевому рівні.

У містах та селах Словаччини місцева влада захищає інтереси громади та подає пропозиції компетентним центральним органам державної влади щодо вирішення місцевих питань самоврядування, включаючи питання управління школою.

Муніципалітет у сфері державного управління та самоврядування засновує і ліквідує

початкові школи, дитячі садки, мовні школи. Органи місцевого самоврядування проводять фінансування закладів середньої освіти, частково з місцевого бюджету. Також муніципалітет виконує функцію державної адміністрації з питань, у яких директор школи та керівник навчального закладу ухвалюють рішення в першій інстанції. Муніципалітет в усіх школах контролює дотримання загальнообов'язкового законодавства в освіті та вихованні; надає організаційні вказівки директорам; надає професійні та консультативні послуги у школах; складає інвестиційний план та фінансовий план щодо коштів, виділених з державного бюджету, для початкових шкіл; розподіляє кошти, отримані з податку на доходи фізичних осіб між дитячими садками, початковими художніми школами та навчальними закладами у сфері їхньої компетенції, а також якщо вони підлягають юрисдикції релігійних організацій, юридичних і фізичних осіб.

Самоврядні регіони, створені в межах наданої компетенції щодо загальноосвітніх шкіл та в межах своєї первинної компетенції, є засновниками художніх шкіл, мовних шкіл та загальноосвітніх шкіл. Із їх частки доходів з податку на прибуток фізичних осіб фінансуються мистецькі та освітні заклади у сферах їхньої компетенції, а також початкові школи та школи, де навчаються учні віком від 15 років, засновані фізичними, юридичними особами та релігійними товариствами.

Власне у школі управлінням займається директор та дорадчі органи: рада школи, педагогічна рада, методичні органи, збори керівництва, батьківська рада та учнівська рада школи. Вони займаються: забезпеченням виконання шкільної програми, дотриманням обов'язкового законодавства, забезпеченням виконання трудових обов'язків працівниками школи, забезпеченням кадрових, економічних та матеріально-технічних умов для шкільної діяльності, а також створенням умов для позитивної інституційної культури та добрих міжособистісних стосунків у школах.

Державна (національна) освітня програма (SEP) – ієрархічно найвища цільова освітня програма, документ що видається для кожного рівня освіти Міністерством освіти. Державні освітні програми визначають загальні цілі школи та ключові компетенції у збалансованому розвитку особистості учнів та рамковий зміст освіти. Державні освітні програми – базовий документ для створення шкільних освітніх програм, які враховують специфічні регіональні умови та потреби [1].

Шкільна освітня програма надає закладам можливість використовувати додаткові уроки, передбачає необов'язкове використання факультативів та включає: наукові дисципліни, які розширюють та поглиблюють зміст предметів, включених до Національної освітньої програми; наукові предмети, які школа вибирає сама та готує власний зміст; вибір експериментально перевірених або інноваційних програм для впровадження в педагогічну

практику.

Система управління ЗСО Словаччини побудована на принципах гуманізації, демократизації, ефективності та оптимізації [2]. Для управління закладами середньої освіти Словаччини застосовують різні групи методів: відповідно до функцій (методи планування, методи організації, методи відбору та розвитку людини, методи управління людьми, методи контролю); відповідно до застосування (аналітичні методи та прийоми, методи і прийоми прийняття рішень, методи реалізації); відповідно до управлінських ролей (методи управління людьми, методи та прийоми спілкування, методи, що використовуються в процесах прийняття рішень); для забезпечення контролю (методи стратегічного управління, методи, що використовуються в процесах управління якістю методи, що застосовуються в процесах управління ризиками) [2].

Висновки. Система управління закладами середньої освіти у Словаччині досить розвинута, відповідає європейським стандартам та активно працює. Суб'єктами управління у ЗСО Словаччини виступають: Міністерство освіти, науки, досліджень та спорту Словацької Республіки, вищі територіальні одиниці, муніципалітет, директор, рада школи, педагогічна рада, методичні органи, збори керівництва, батьківська рада та учнівська рада школи. Основні документи щодо управління закладами середньої освіти Словаччини: «Закон про освіту», Державна освітня програма, шкільна освітня програма. У словацькій системі управління освітою застосовують різноманітні принципи та методи, що сприяють ефективній роботі закладів освіти.

Список використаної літератури:

1. Кавунець А. Управління системою освіти територіальних громад: досвід країн Вишеградської четвірки для України: метод. посібник із збіркою кращих практик. – Вінниця: ТОВ «Твори», 2018. – 120 с.

2. Barnova S. Manazment a organizacia shol. Dubnici nad Váhom dňa, 2020. URL:<https://regional.rpr.org.ua/wp-content/uploads/2019/03/Vinnytsia-Metodychnyy-posibnyk-Upravlinnia-systemoiu-osvity-terytorial-nykh-hromad-dosvid-krain-Vyshehrads-koi-chetvirky-dlia-Ukrainy.pdf> (дата звернення: 28. 04. 2022).

3. Zakon № 245/2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. URL: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/245/> (дата звернення: 29. 04. 2022).

Біляч Софія (факультет педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – проф. Квас О.В.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА ПОЗАШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Державне регулювання діяльністю позашкільних навчальних закладів забезпечує низка законодавчих та нормативно-правових документів – закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку типів позашкільних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад», тощо.

Теоретичні засади позашкільної освіти та питання професійного розвитку і діяльності педагогічних працівників ПНЗ досліджувалися у працях вітчизняних науковців О. Биковської, В. Вербицького, Р. Гуцалюк, Н. Корневої, Р. Наumenко, Г. Пустовіта, Т. Сущенко.

Як зазначає О. Биковська, утвердження позашкільної освіти як складової структури освіти України, що закріплено в нормативно-правових документах, зумовлюють визначення її стратегічних напрямів розвитку, серед яких необхідним є розробка теоретико-методичних основ її здійснення, переосмислення місця і ролі [1, с. 103]. Глобальні зміни у системі позашкільної освіти України вимагають нових підходів до управління ПНЗ, а отже потребують високої професійної культури та компетентності всіх учасників освітнього процесу, а особливо – їх керівників.

Таким чином, керівник ПНЗ – професія, виконання якої передбачає поряд з професійно-педагогічною освітою, досвідом творчої педагогічної діяльності наявності спеціалізованої освіти та відповідного рівня професійної культури. Розглянемо сутність понять «професія» та «професійна культура» [2, с. 76].

Розгляд процесу формування і прояву професійної культури керівника ПНЗ вимагає аналізу і осмислення наукових поглядів на структуру професійної культури, яка посідає особливе місце у загальній культурі особистості. Її основу складає впорядкована сукупність знань, умінь, навичок, компетентностей у сфері управлінської діяльності, для якої і здійснюється підготовка фахівця, а також його професійно значущі особистісні якості.

Професійна культура віддзеркалює загальну культуру особистості, її світоглядні позиції, гуманістичну парадигму життєвих цілей та ідеалів, ціннісні аспекти її діяльності, творчі можливості, вироблені і розвинені уміння та навички, від яких залежить успішне виконання професійних функцій.

Отже, потребу у професійно підготовлених, конкурентоспроможних фахівцях, які відзначаються високим рівнем професійної культури, педагогічної майстерності та творчості, здатних забезпечити розвиток позашкільного навчального закладу відповідно до сучасних умов, покликана значною мірою розв'язати система сучасної педагогічної освіти.

Практика з'ясування та оцінювання стану сформованості професійної культури керівників закладів позашкільної освіти довели, що рівень її недостатньо відповідає сучасним суспільним вимогам та освітнім стандартам. Переважна більшість керівників закладів позашкільної освіти не акцентують увагу на виявленні власного стану сформованості професійної культури та її розвитку, відсутнє технологічне та методичне забезпечення даної діяльності з урахуванням індивідуальних професійних потреб керівників закладів позашкільної освіти та оптимального використання особливостей і потенціалу регіональної системи післядипломної педагогічної освіти.

Список використаної літератури:

1. Биковська О. В. *Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи : монографія*. Київ: ІВЦ АЛКОН, 2008. 336 с.
2. Палеха Ю. І. *Ключі до успіху або організаційна та управлінська культура : навч. посіб.; 2-ге вид. доп.* Київ: Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформ. систем, менеджм. і бізнесу, 2002. 337 с.

Войтович Тетяна (факультет педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – проф. Караманов О.В.

ВИКОРИСТАННЯ СМАРТ-ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Одне з провідних завдань Нової української школи – створити стійкий інтерес дитини до навчання, заохотити її до нових відкриттів, сформувати пізнавальну активність та самостійний освітній процес. Науковці й учителі-практики розробляють нові підходи до формування позитивної мотивації в учнів до навчання, апробують інноваційні форми та методи роботи, впроваджують смарт-технології навчання. В педагогічній науці сьогодні триває пошук нових ефективних шляхів удосконалення освітнього процесу для підвищення якості навчання школярів.

Крім того, соціокультурні зміни, що відбуваються в нашій країні, відкривають, з одного

боку, необмежені можливості для самореалізації особистості, з іншого – вимагають від людини компетентності, відповідальності, готовності до самостійного вирішення проблем, все це стає підґрунтям для безкінечного розвитку та вивчення смарт-освітніх технологій в навчальних закладах.

Мета нашої роботи є теоретично дослідити особливості використання смарт-освітніх технологій в навчальних закладах.

Педагоги-інноватори активно залучають в навчальний процес смарт-технології. Це дозволяє цікаво й актуально реалізувати збалансовану навчальну програму. Введення в структуру уроку методу смарт для вчителя з досвідом не є чимось незвіданим.

Саме тому, однією з перспективних інновацій у Новій українській школі є використання смарт-освітніх технологій в навчальних закладах, зазначимо, що це порівняно нова педагогічна технологія навчання, що представляє собою один із різновидів учбової технології, що представляю собою гнучкість, що передбачає наявність великої кількості джерел, максимальна різноманітність мультимедіа, здатність швидко і просто налаштуватися під рівень і потреби слухача [4, с. 62].

Основною метою застосування смарт-технології у школі є розвиток здатності кожного учня визначати і реалізовувати:

- спільну мету роботи та знаходити шляхи її досягнення;
- вміння домовлятися про розподіл функцій і ролей у спільній діяльності;
- здійснювати взаємний конструктивний контроль;
- вирішувати конфлікти, ураховуючи інтереси сторін;
- співпрацювати [4, с. 27].

Оскільки в основу смарт-освітньої технології на уроках у школі покладено ідею організації доцільної діяльності учнів для реалізації висунутої мети, раціональне поєднання теоретичних знань із практичним досвідом учнів, урахування їхніх особистих інтересів і потреб, вчені теоретики виділяють системний, культурологічний, аксіологічний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, дослідницький, технологічний підходи до їх застосування.

Смарт-освіта також визначається як практико зорієнтований метод, що дає змогу педагогу цілеспрямовано вибудовувати освітній процес у навчальному закладі.

Таким чином, застосування смарт-освітніх технологій в навчальних закладах розглядається у двох аспектах:

- 1) як процес розробки окремими педагогами або колективами вчителів теоретичних моделей – освітніх програм і методик їх реалізації, цілей і конструктивних схем досягнення;
- 2) як проектна діяльність учнів – складова навчальної діяльності, підпорядкована певним організаційним засадам [5, с. 67].

Відповідно, можемо окреслити загальні цілі смарт-навчання:

- активізація та актуалізація знань, отриманих дітьми при вивченні певної теми;
- систематизація знань;
- ознайомлення з комплексом матеріалів, що виходять за межі шкільної програми.
- розвиток уміння міркувати в контексті досліджуваної теми, аналізувати, порівнювати, самостійно робити висновки;
- добирати і систематизувати матеріал, реферувати його;
- використовувати ІКТ при оформленні результатів проведеного дослідження; публічно представляти результати дослідження;
- створення продукту, затребуваного іншими.

Таким чином, педагогічною метою застосування смарт-освітніх технологій в навчальних закладах є розвиток в учнів уміння самостійно здійснювати всі етапи цієї роботи, переходити з одного на інший: від формулювання мети власної діяльності до адекватного виконання проектних операцій, від реалізації проекту до самоконтролю та самооцінки. Цей процес, проходить кілька стадій: спочатку учень ознайомлюється з новим видом діяльності, усвідомлює його сенс; потім відбувається початкове оволодіння ним; нарешті – самостійна розробка навчальних проектів.

Також слід зазначити умови застосування смарт-освітніх технологій в навчальних закладах:

- доброзичлива атмосфера в колективі;
- поєднання індивідуальних і колективних форм навчання;
- структурування навчального матеріалу за принципом наростання пізнавальної складності навчальної роботи;
- навчання школярів раціональних прийомів пізнавальної діяльності;
- формування внутрішніх стимулів до навчання, самоосвіти та ін [3, с. 12.].

Тобто, застосування смарт-освітніх технологій в навчальних закладах формує гнучке мислення, проектні вміння в учнів, можливість обробити велику кількість знань.

Список використаної літератури:

1. Екжанова Є.А. Системний підхід до розробки програми корекційно - розвивального навчання дітей проектними методами. // Дефектологія. – 2016 р. - № 6 - с.25.
2. Малофєєв М.М. Стратегія і тактика перехідного періоду у розвитку вітчизняної системи спеціальної освіти та державної допомоги дітям. // Дефектологія. – 2006 р. - № 6 - с.3-18.

3. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності : підручник / С.П. Миронова. - Кам'янець- Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. – 260 с.

4. Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати : практико зорієнтований збірник / [наук. ред. І. Г. Єрмаков]. – К. : Департамент, 2013. – 500 с.

5. Сидоренко, О. Б. Самооцінка як фактор психічного здоров'я та емоційного благополуччя молодшого школяра / О. Б. Сидоренко /Актуальні проблеми збереження психологічного здоров'я підростаючого покоління : матеріали Всеукраїнських психолого-педагогічних Демиденківських читань. – Бердянськ : БДПУ, 2013. – С. 43–45.

Вінтоняк Євгенія (факультет педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – проф. Квас О.В.

ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Управління сучасним загальноосвітнім навчальним закладом неможливе без активного використання маркетингових технологій. Їх залучення дозволяє пришвидшити розвиток вітчизняної освіти в умовах ринкових відносин та сформуванню у кожного члена суспільства потребу в неперервній освіті та попит на освітні послуги.

Під маркетинговим управлінням навчальним закладом ми розуміємо соціально-педагогічну технологію, сутність якої полягає у вивченні та формуванні у майбутньому освітніх потреб (пропозицій) споживачів, їх задоволення на основі надання й отримання освітніх послуг з метою розвитку особистості споживача, піднесенні освіти як соціальної цінності та розробки конкурентоспроможної стратегії діяльності навчального закладу.

В нинішньому світі розвиток освіти неможливий без залучення ефективних інноваційних методів, чітких розрахунків витрат та прибутків, прагнення до змін відповідно до викликів часу та суспільного прогресу. Саме на використанні цих методів базується реформа освіти, яка передбачає докорінну та системну перебудову освітнього та управлінського процесів згідно з Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Навіть більшою мірою ці технології мусять бути використані у сфері вищої освіти, оскільки українські ВНЗ зараз конкурують не тільки між собою, а й із безліччю закордонних

можливостей, що предстать перед абітурієнтами в умовах відкритості світу.

За трактуванням Т. Сорочана, освітній маркетинг в умовах ринкової економіки «забезпечує дослідження попиту на освітні послуги, впливає на розвиток освітніх потреб громадян, формує позитивний імідж навчального закладу, розробляє та впроваджує концепції надання якісних освітніх послуг» [1, с. 365].

Маркетинговий підхід перш за все передбачає поліпшення якості об'єктів управління (освітнього процесу, процесу виховання, освітнього середовища, ресурсів, розвитку компетентностей) відповідно до потреб споживачів. По-друге - економію ресурсів споживачів освіти та закладів освіти шляхом поліпшення якості освітньої діяльності, інноваційного процесу, застосування системи ефективного менеджменту [2, с. 182]. Маркетинговий підхід мусить об'єднувати цілі, вимоги споживачів і ресурсні можливості організації.

Використання маркетингових технологій можливе лише із врахуванням чинників зовнішнього та внутрішнього впливу. До чинників зовнішнього впливу відносяться процеси становлення громадянського суспільства, трансформації в економічній та соціальних сферах, впровадження інновацій, розвиток психо-педагогічної науки та теорії управління та інтеграції до європейського та світового освітнього простору. Чинниками внутрішнього впливу є зміни в освітній парадигмі (перехід до школи компетентностей та переорієнтацію на потреби учня, студента), розвиток навчального закладу як відкритої соціально-педагогічної системи, нові вимоги до керівника закладу освіти як креативного менеджера, маркетолога, лідера організації, формування готовності вчителя до опанування новими методиками та вплив постійно чимраз вищої конкуренції.

Маркетингові технології в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом, що передбачає необхідність гармонізації потреб споживачів та можливостей організації, підвищення її конкурентоспроможності, пов'язані із переліком базових понять, такими як бренд, імідж, маркетингове позиціонування, та освітня послуга. Брендом називають образ предмета чи явища, марки чи закладу, що має високу впізнаваність та привабливість для споживачів. Імідж закладу освіти - певний образ установи, який проєктується в соціумі та цілеспрямовано впливає на його сприйняття громадськістю. Маркетингове позиціонування закладу освіти – діяльність, спрямована на представлення конкурентних переваг закладу та його послуг на ринку за допомогою маркетингового інструментарію. А освітньою послугою є комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену вартість і спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання [3].

Для впровадження маркетингових технологій в управління навчальним закладом

необхідне також освоєння освітніми менеджерами етапів маркетингового управління. Для побудови бренду установи та покращення її іміджу необхідно здійснювати аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища закладу, формувати його місію та мету функціонування, розробляти стратегію діяльності закладу та комплекс освітніх послуг, конструювати системи моніторингу для підтримки ефективності стратегії, якості надання освітніх послуг та ступеня задоволеності споживачів.

Організація функціонування навчального закладу на засадах освітнього маркетингу передбачає формування сприятливої суспільної думки й іміджу навчального закладу, побудову системи маркетингових комунікацій, дослідження маркетингового середовища навчального закладу, вивчення й прогнозування ринкової кон'юктури, диференціацію освітніх послуг відповідно до потреб сучасного стану здійснення збуту освітньої продукції.

Зазвичай видимим результатом маркетингової кампанії проявляється спочатку в ґрунтовній рекламній кампанії навчального закладу, а потім – у збільшенні кількості отримувачів освіти. Сама рекламна кампанія є сукупністю заходів, що спрямовані на досягнення конкретної маркетингової мети (визначеної власне управлінцями закладу), а для її досягнення необхідно сформувати в очах суспільства стійкий позитивний імідж освітнього закладу, посилити роль інформаційної реклами, організувати ефективну кампанію, щоб зацікавити учнів та їхніх батьків в отриманні освітні освіти, та визначити рейтинг закладу на ринку освітніх послуг.

Таким чином, залучення маркетингу в освіту є перспективним шляхом розвитку сучасного навчального закладу. Особливості діяльності навчального закладу визначаються умовами зовнішнього середовища, особливо, факторами ринкової економіки, що зумовлюють перетворення системи освіти у своєрідну економічну галузь – сферу освітніх послуг, а освітній заклад – у суб'єкт ринкових відносин. Це, своєю чергою, робить необхідним використання в управлінні сучасними навчальними закладами освітнього маркетингу для його успішної діяльності та розвитку.

Список використаної літератури:

1. Сорочан Т. М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика: [монографія] / Т. М. Сорочан. - Луганськ: Знання, 2005. - 384 с.
2. Осовська Г. В. Економічний словник / Г. В. Осовська, О. О. Юшкевич, Й. С. Завадський. - Київ: Кондор, 2009. - 358 с.
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 No 2145-Vni: за станом на 08.02.2018 [Електроннийресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

Олексишин Анастасія (факультет педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – доц. Заячук Ю.Д.

EDPUZZLE, CANVA ТА КАНООТ ЯК ЗАСОБИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

З початку впровадження вимушеного дистанційного навчання у зв'язку з поширенням вірусу COVID-19 пройшло 2 роки. За цей час заклади освіти адаптувались до нових вимог сучасності, навчилися відповідати на виклики, пов'язані з новим освітнім форматом, проте обговорення питань недоліків і позитивів дистанційного навчання залишається. Дистанційний освітній процес доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних наук факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка О. М. Іващишин, яка має досвід вивчення даної форми навчання вже близько 20 років, називає шансом, який не варто упускати. Адже дистанційна освіта подарувала нам можливість на постійній основі використовувати сучасні технології та з легкістю урізноманітнювати навчальний процес. Одними з засобів, що набули популярності з впровадженням нової форми роботи стали Edpuzzle, Canva та Kahoot!. Кожен з них знайшов своє місце та спосіб застосування як елемент дистанційного навчання в закладах вищої освіти.

Варто розпочати з платформи Canva, зважаючи на те, що вона відрізняється за своєю суттю від двох інших. Даний сервіс створений для роботи з графічним дизайном. Сама платформа має як безкоштовні, так і платні функції, до яких можна отримати вільний доступ, зареєструвавшись та підтвердивши статус викладача чи вчителя. Згодом педагог може створити клас, куди запросить своїх учнів. Серед напрямків використання відзначимо: створення дидактичного матеріалу, оформлення Google Classroom та Zoom, макети для розкладу та конспектів. Також сервіс дозволяє зробити використання інтерактивних технологій мозкового штурму та мапи думок зручнішим та креативнішим. Звичайно Canva на рівні з Microsoft PowerPoint є зручною для створення презентацій для демонстрації на занятті, показ слайдів доступний як напряму з сайту, так і попередньо скачавши їх у зручному форматі. Приємним бонусом для студентів є можливість разом працювати над проектом, максимальна кількість учасників – 10. Різноманітність у використанні платформи Canva робить її корисним онлайн-сервісом у процесі дистанційного навчання.

Зручним засобом для проведення інтерактивних занять та онлайн-тестувань у незвичному форматі є навчальна платформа Kahoot!. На час карантину сервіс надає можливість отримання преміум послуг абсолютно безкоштовно за умови реєстрації самого

ЗВО [2]. Платформа пропонує не лише створення власних вікторин, тестів та опитувань, проте і використання уже наявних, створених іншими користувачами. До переваг використання даної платформи в освітньому процесі, можна віднести: змогу автоматичного оцінювання за попередньо зазначеною шкалою, а також той факт, що «студенти та викладач мають можливість фіксувати час відповідей та їх правильність, бачити результат усіх учасників, визначати складність кожного завдання» [2]. Серед недоліків вказують як надмірну кількість ефектів, так і те, що студенти зі своїх пристроїв бачать виключно кольорові фігури, які необхідно обирати, а не повноцінно все питання з варіантами відповіді, що певним чином ускладнює роботу під час виконання тесту. Отож, ми бачимо Kahoot! як оригінальний спосіб замінити стандартні платформи з уже звичними тестовими завданнями на щось нове та інтерактивне.

Своє місце у процесі дистанційного навчання знайшла і платформа для роботи з мультимедійними матеріалами. «Edpuzzle – це програма для створення відеофрагментів із текстовими або аудіокоментарями та вбудованими завданнями різного типу» [1], яка існує як у вигляді сайту, так і в зручному форматі мобільного додатку. Для розробки завдань можна використовувати як відео з YouTube так і з Vimeo. Викладач може обирати різні види завдань та комбінувати їх в ході одного відео: тести з варіантами відповідей, розгорнуті відповіді, вставити аудіовідповідь. Також даний онлайн-сервіс можна поєднати з Google Classroom, що робить його використання ще зручнішим та дозволяє моніторити активність студентів та їхні успіхи у разі використання платформи для самостійної роботи. Дана платформа стане у нагоді тим викладачам, які хочуть урізноманітнити свої заняття за допомогою аудіо та відеоматеріалу.

У підсумку слід зазначити, що ринок навчальних платформ є дуже різноманітним та пропонує різні функції, які дозволяють знайти те, що найкраще доповнить освітній процес. Слід пам'ятати, що «ковідне навчання» – це не лише труднощі та обмеження, але й нові способи організації освітнього процесу.

Список використаної літератури:

1. Конопляник Л. М. Роль цифрових інструментів при організації дистанційного навчання фахової іноземної мови в умовах пандемії. Інноваційна педагогіка: науковий журнал. 2021. Т. 2, № 41. С. 121–127. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/53655> (дата звернення: 01.05.2022).
2. Періг І. М. Використання онлайн платформ у дистанційному навчанні студентів-психологів. *Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності*: IV Міжнар. науково-практ. конф., м. Тернопіль, 15-16 квіт. 2021 р. С. 347–349.

Чапля Уляна (факультет психології, педагогіки та соціальної роботи
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – доц. Стець В.І.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Динамічні перетворення у сучасному українському суспільстві, зміни в системі освіти посилюють увагу до майбутнього вихователя як до особистості з високим рівнем освіти, вихованості, творчої активності, самовідданості.

Особливо актуальним є утвердження у майбутнього учителя через систему дисциплін соціально-гуманітарного циклу ідеалів толерантності, гуманізму, взаєморозуміння та здатності до співпраці.

Мета виховання толерантності – формування в людини мотивації й готовності до конструктивної взаємодії з людьми і групами людей іншої національної, етнічної, релігійної, соціальної приналежності, інших поглядів, світоглядів, стилів мислення й поведінки [1].

У різних наукових галузях толерантність розглядається як вид стосунків між людьми, або як позиція людини пов'язана з терпимістю до інших думок, або як риса характеру, певна чеснота без аналізу специфіки виховання толерантності.

Розглядаючи багатогранність розуміння толерантності в різних контекстах, ми дотримуємося думки тих авторів, які розуміють феномен толерантності в межах трикутника основних атрибутів особистості - відповідальності, свободи і творчості, що детермінують її внутрішній світ і визначають стратегію реальної поведінки. Під толерантністю в межах запропонованого дослідження ми розуміємо професійну активність як важливу якість вихователя, що виявляє свою сутність як здатність сприймати без агресії відмінні від його власних судження, образ життя, характер поведінки, зовнішність і будь-які інші особливості людей, які його оточують у сфері освітнього простору і соціокультурного середовища, шляхом встановлення з ними відносин довіри, співпраці, компромісу, радості, товарищескості, співпереживання та психологічного комфорту. Механізм виникнення і прояву толерантності органічно пов'язаний з психологією особистості і є відображенням її властивостей, її усвідомленого або підсвідомого реагування на те, що "Інший" має певні відмінності. Хоча враження як про себе, так і про іншого, суб'єктивні, у цьому полягає драматизм психології сприйняття людини людиною: негативну оцінку партнера можуть викликати різноманітні за характером події, як незначні, так і суттєві особливості сумісної діяльності [2].

При вихованні толерантності у професійній підготовці майбутнього вихователя, слід

враховувати основні підходи, принципи та рівні виховання толерантності та реальні процеси в освіті, яка не може бути відокремлена від суспільства, оскільки вона віддзеркалює процеси, які в ньому відбуваються, а полікультурна освіта може стати центром суспільних інтересів та чинником, що об'єднує людство.

Структуру толерантності як професійно важливої якості особистості вихователя представляють такі компоненти, як концептуально-ціннісний, рефлексивно-оцінювальний, діяльнісно-поведінковий.

Розглядаючи толерантність як педагогічний феномен, нами визначені та розкриті основні принципи виховання толерантності: принцип цілеспрямованості; врахування індивідуальних і гендерно-вікових особливостей, культуровідповідності, зв'язку виховання толерантності з життям, поваги до особистості, опори на позитивні риси особистості, соціальної детермінації процесу виховання, толерантності, єдності знання і поведінки, створення толерантного середовища в освітній установі, діалогічності і співпраці, виховуючої рефлексії. В дослідженні окреслено і основні підходи до виховання толерантності: особистісно-орієнтований та діяльнісний.

Величезним потенціалом виховання толерантності у межах полікультурної освіти володіють соціально-гуманітарні дисципліни, які по-перше: спрямовують принципову перебудову професійно-педагогічної підготовки майбутнього вихователя в напрямку оволодіння ним своєю новою професійною роллю - бути взірцем толерантної особистості у сфері організації навчально-виховного процесу сучасної дошкільної установи; по-друге: уможливають професійне становлення вихователя як носія демократичних цінностей та його перспективний розвиток як толерантної особистості; по-третє: забезпечують методологію виховання толерантності як світоглядного кредо майбутнього вихователя.

Ефективність застосування моделі виховання толерантності та схеми технологічного забезпечення виховання толерантності майбутніх вихователів у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін перевірялась під час констатуючого та формуючого етапів експерименту. За результатами констатуючого експерименту було встановлено, що в переважній більшості випускників вищих педагогічних закладів сформованість толерантності виявляється переважно на середньому (28%) і низькому (59%) рівнях і лише в окремих випадках - на достатньому рівні (13%). Ані за жодним критерієм не було виявлено студентів із високим рівнем сформованості означеної якості. Це означало, що традиційний зміст і форми організації професійної підготовки недостатньо сприяють формуванню толерантності майбутніх вихователів як професійно важливої якості та педагогічної творчості.

В ході дослідження була створена модель виховання толерантності, з одного боку, як

суб'єкт творчих соціальних відносин та свідомої творчої діяльності майбутніх вихователів, а з іншого – як передумова творчої спільної діяльності та соціально-творчих значущих дій, які здійснюються в даному соціальному середовищі для виховання толерантних відносин. Кожен з елементів цієї моделі може "спрацювати" лише за умов глибокого розуміння сутності цих компонентів, закономірностей, загальних принципів та функцій підготовки майбутнього вихователя до педагогічної творчості. Розроблена програма дослідження допомогла всебічно проаналізувати визначену проблему, озробити й апробувати анкети виявлення рівня сформованості толерантності у студентів III – IV курсів і узагальнити результати дослідження.

Отже, на нашу думку, в підготовці майбутнього вихователя, оптимальним впливом є той, який спрямований перш за все на посилення внутрішньої активності особистості, дослідження власного "Я", рух до Я- ідеального, тобто підсилення мотиваційної складової. Складним, як відомо, в цьому процесі є момент інтеріоризації.

Особливостями методики викладання дисциплін, які пов'язані з педагогічною підготовкою і принципами роботи є: зв'язок змісту навчання з потребами в самопізнанні; поступове глибинне проникнення в людинознавство; розкриття творчого потенціалу студента на заняттях; самовизначення у виборі технологій, тем для самостійного дослідження; загальновідомі дидактичні принципи тощо.

Основним завданням цього блоку дисциплін слід вважати: організацію активної діяльності з вивчення людинознавства; орієнтацію педагога на нове антропологічне мислення; різноманітність форм роботи, інтегративні заняття (крім цього – важливою формою є індивідуальні консультації, бесіди, співпраця дослідницького характеру тощо).

Сутність формуючого експерименту полягала в тому, щоб засобами реалізації низки визначених педагогічних умов стимулювати становлення й розвиток кожного з провідних компонентів структури толерантності майбутніх вихователів у їх єдності, а саме: концептуально-ціннісного, особистісно-мотиваційного та діяльнісно-поведінкового компонентів.

Основною формою викладання теоретичного змісту спецкурсу, спрямованого на формування толерантних відносин, стали лекції проблемного характеру, що дозволило за допомогою відповідних методичних прийомів (постановки проблемних запитань, висування гіпотез та їх підтвердження чи відхилення, звертатися до студентів «за допомогою») заохочувати студентів до спільного міркування, дискусії, самостійних висновків, знаходження шляхів вирішення протиріч, створених викладачем. Практичні заняття були логічним продовженням роботи, започаткованої у процесі лекції, і передбачала такі форми роботи: семінарські заняття (семінар-дискусія, семінар-обговорення, семінар-дослідження),

практикуми (драматизація, круглі столи, рольові ігри, вправи, розв'язання педагогічних ситуацій), самостійну навчальну й науково-дослідну роботу студентів (підготовка інсценівок, презентація тез доповідей, підготовка повідомлень, написання міні-творів).

Порівняння експериментальних і контрольних груп показали, що різниця у показниках груп до експерименту була незначною (за концептуально-ціннісним компонентом – 0,1; за діяльнісно-поведінковим – 2; за рефлексивно-оцінювальним – 0,8), що свідчить про однакові початкові позиції обох груп. Такі незначні зміни пояснюються тим, що у цих групах спеціально не проводилася робота з розвитку толерантності за її видами та недостатнім виявилось створення необхідних умов для мотивації майбутніх фахівців до розвитку власного рівня толерантності та підвищення ефективності управління власною діяльністю.

Після експерименту різниця виявилася суттєвою: 5,8 – за концептуально-ціннісним; 7,1 – за діяльнісно-поведінковим, 9,5 – за рефлексивно-оцінювальним компонентом толерантності, що свідчить про якісні зміни, які відбулися під час проведення дослідження. Така динаміка змін у кожному з компонентів толерантності в експериментальних групах свідчить про дієвість і можливість подальшого застосування моделі виховання толерантності у процесі навчання студентів і на основі цього виховувати толерантність.

Динаміка змін у кожному з компонентів толерантності в експериментальних групах свідчить про дієвість і можливість подальшого застосування моделі виховання толерантності у процесі навчання студентів і на основі цього формувати толерантність.

Список використаної літератури:

1. Соловйов Е. Толерантність як новоєвропейська універсалія // Демони миру та боги війни. Соціальні конфлікти доби. –К., 2007. – С.99 – 115.
2. Тодорцева Ю.В. Педагогіка толерантності: Методичні рекомендації. –Одеса: СВД Черкасов М.П. – 2004. – 90 с.

Матківський Мар'ян (факультет психології, педагогіки та соціальної роботи
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – доц. Стець В.І.

ВПЛИВ РОДИННИХ ТРАДИЦІЙ НА ЗАПОБІГАННЯ МІЖПОКОЛІННИХ КОНФЛІКТІВ

Сучасна ситуація трансформації характеру і змісту міжгенераційної взаємодії у

контексті ускладнення процесів соціалізації найбільш відчутно виявляється в умовах сім'ї, що зумовлює наростання неузгодженості й конфліктності у системі взаємин «дитина – дорослі», «підліток – дорослі» та спричиняє пошук прийомів і способів їх гармонізації. Психолого-педагогічний досвід свідчить, що репертуар виховних впливів, які реалізуються батьками та вчителями в якості засобів передачі між поколінної інформації є достатньо широким і з успіхом використовується у спілкуванні з учнями в освітньому просторі у практиці роботи психологічної служби (психолого-педагогічні семінари для батьків, індивідуальні консультації). Проте проблема чинників конфліктності підлітка в сімейному побуті залишається мало розробленою, оскільки дослідження її здійснюються переважно в аспекті виявлення його внутрішньоособистісної суперечливості, яка детермінована віковою кризою. Вияви конфліктності підлітків у ситуаціях міжпоколінної взаємодії залишаються поза увагою і постають як своєрідне тло розгортання підліткової кризи. Соціальна ситуація розвитку підлітка у повноті її складників, з урахуванням впливу соціокультурних трансформацій, зміни структури та стилю життя сучасної сім'ї, які у згаданому аспекті значною мірою детермінують цю конфліктність, здебільшого розглядається як константна протягом десятиліть [2].

Нинішній етап досліджень проблеми запобігання міжпоколінних конфліктів у сім'ї характеризується початковим станом розробленості її основних аспектів, до яких слід віднести пошук умов та чинників, які здатні стабілізувати неузгоджені стосунки в дитячо-дорослій підсистемах. Проте профілактичний потенціал засобів традиційної соціалізації як повсякденних прийомів стабілізації та гармонізації неузгоджених, конфліктних стосунків між підлітками і близькими дорослими (сімейні традиції, обряди, ритуали тощо) нині фактично не осмислюється і на практиці мало використовується. Складність феноменів, що вивчаються, свідчить про недоцільність застосування спрощених причинно-наслідкових пояснювальних моделей стабілізуючого потенціалу родинних традицій як складника соціальної та життєвої ситуації розвитку підлітка в сім'ї.

Міжпоколінні стосунки виступають як амбівалентність, коливання в межах близькості, нейтральності й конфліктності (потенційної та актуальної). Тому сімейний міжпоколінний конфлікт – це не лише різновид неузгодженої соціальної взаємодії членів родини, яка характеризується відсутністю згоди, загостренням суперечностей в системі сімейних, індивідуальних і суспільних цінностей, зіткненням взаємно несумісних потреб, інтересів, поглядів з приводу виконання сім'єю (сімейною групою) її функцій тощо, але й варіант, певний негативний регістр амплітуди міжпоколінних стосунків [1].

Родинна традиція виступає своєрідним організуючим чинником структурування соціальної ситуації розвитку підлітка та всіх членів родини, що дозволяє утримувати й

переводити міжпоколінні стосунки у позитивний регістр амплітуди їх коливання У такий спосіб родинна традиція, яка тісно пов'язана з інтегративними процесами у групі та формуванням сімейної історії (наративу), є умовою запобігання міжпоколінного конфлікту підлітка у сім'ї. Виокремлюють гомеостатичні (об'єднуючі) та гомеоертичні (поетапні) форми традиції. Гомеостатичні традиції об'єднують, поглиблюють та збагачують почуття сім'ї. Вони підтримують рівновагу, регулюють поведінкові імпульси інтеграції в соціальну структуру. Гомеоертичні – перерозподіляють ролі, статуси і допомагають адаптуватися до раптових змін. Як умова запобігання міжпоколінного конфлікту у підлітка з близькими дорослими, родинна традиція на особистісному рівні реалізується у випадку наявності знань та уявлень щодо змісту побутуючих родинних традицій, усвідомлення їхньої значущості й толерантності до їх зміни. На груповому рівні вплив родинних традицій забезпечується на основі ціннісно-орієнтаційної єдності сім'ї та сформованості несуперечливої сімейної історії [2].

Класифікуючи родинні традиції за функціонуванням респонденти серед основних назвали трудові, виховні, естетичні, а за змістом – традиції приналежності до певного народу, дотримання релігійних канонів, врахування традицій радянських часів та державних свят, наявність традицій регіональних, міських, сільських, а також індивідуальних традицій сім'ї, які передаються з покоління в покоління. Порівнюючи особливості уявлень про родинні традиції представниками різних поколінь, була встановлена їх змістова подібність. Так, визначальними стали конструкти: славетний, знайомий, відповідальний, природний, міцний, допомагаючий. Ця тенденція свідчить про достатній рівень комунікативної взаємодії, обізнаність та спільну спрямованість у сприйманні традиції. Щодо емоційного аспекту уявлень, основними виступили конструкти: ввічливий, послідовний, помітний, нескупий, потрібний, що характеризують цілком позитивне ставлення до родинних традицій й відсутність значних розбіжностей в емоційному ставленні до традицій. Підлітки визначили серед основних ознак міжпоколінного спілкування неухважність до їх інтересів, тоді як представниками середнього й старшого покоління вона не зафіксована [1].

Сприяє виникненню міжпоколінного конфлікту відмінність культурно-ціннісних орієнтації. Представники старшого покоління обирали бажаною тактикою розвитку культури традиційну, а представники середнього та молодшого покоління – сучасну та динамічну. В такому випадку на рівні взаємодії виникає конфлікт, адже представники старшого покоління тяжіють до авторитаризму, домінантою для них є консервативність. Середнє та молодше покоління, прагнучи взаємодії на принципах рівності, не приймає безумовного авторитету віку і прагне до самостійного приймання рішень. В таких випадках суттєво загострюються міжпоколінні конфлікти.

Зниження рівня комунікативної толерантності, відмінності в системі цінностей представників різних поколінь, наявність у них різних культурно-ціннісних орієнтацій призводить до виникнення суперечливої сімейної історії, що істотно позначається на інтегративно-комунікативних характеристиках сім'ї та призводить до розвитку міжпоколінних конфліктів. Так, представникам даної групи властивий вибір тактики суперництва в ході розгортання конфлікту, який зорієнтований виключно на увагу до власних інтересів. Суттєвою особливістю сімей цього типу є наявність системної травми, прояви якої чітко прослідковується при формуванні сімейного сценарію. Внаслідок накопичення великої кількості дисфункційних патернів формується система патологізованих ролей. Нагорі такої системи перебувають представники старшого покоління з їхніми нереалізованими потребами, для забезпечення яких створюється система норм і правил. Представники середнього покоління виступають транслятором, а представники молодшого покоління виконують «патологізовану» роль «нестерпної молоді». У таких сім'ях значно знижується рівень комунікативної толерантності, а родинні традиції слугують «ширмою» для компенсаторного заміщення нереалізованих домагань старших членів сім'ї.

Список використаної літератури:

1. Антонова–Турченко О. Г., Від конфлікту до взаєморозуміння / О.Г. Антонова–Турченко. – К., 2012. – 37 с. С. 25.
2. Максимова Н. Ю. Психологічний супровід як засіб корекції поведінки соціально дезадаптованих підлітків / Н. Ю. Максимова // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне, 2008. – №41. – С. 11–15.

Собко Ольга (факультет психології, педагогіки та соціальної роботи
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка)

Наук. консультант – доц. Стець В.І.

ЧИННИКИ ВИБОРУ МОЛОДДЮ ЦИВІЛЬНОГО ШЛЮБУ

Актуальність дослідження психологічних особливостей цивільного шлюбу зумовлена широким поширенням цієї форми шлюбно-сімейних стосунків у наш час та комплексом соціально-психологічних проблем, які виникають у зв'язку з цим.

Шлюбно-сімейні стосунки завжди привертали до себе увагу дослідників та займали одне з провідних місць у вивченні соціальної психології особистості та психології міжособистісних стосунків.

Базова потреба у прихильності та любові набуває різної спрямованості на кожному етапі розвитку та соціалізації особистості. Далеко не завжди в основі вибору потенційного шлюбного партнера та вступу до шлюбу лежить кохання. Нерідко людина робить свій вибір, розраховуючи, що партнер врятує її від матеріальної залежності або душевного дискомфорту, вирішить її проблеми, вважаючи, що кохання – це не головне. Згідно досліджень американських психологів (С. Стернберг, З. Рубін та ін.) такі стосунки з самого початку приречені, вони не будуть задовольняти жодного партнера, тому що саме кохання сприяє створенню оптимального довготривалого союзу [1]

Міжособистісні взаємини, серед яких шлюбно-сімейні стосунки посідають центральне місце, складають психологічний простір життєвого світу особистості, визначаючи якість життя людини, обумовлюючи її суб'єктивне відчуття задоволеності собою та іншими. Саме шлюбно-сімейні стосунки забезпечують задоволення багатьох особистісних потреб, фрустрація яких призводить до викривлення у розвитку особистості та внутрішніх конфліктів, що роздирають людину зсередини.

У суспільстві, зокрема українському, стало фактом поширення і визнання серед молоді цивільного шлюбу як такого, що задовольняє шлюбних партнерів своєю ніби-то полегшеною формою взаємозобов'язань. Проте майже відсутнє психологічне обґрунтування доцільності та переваг цивільного шлюбу над традиційним.

У зв'язку з тим, що сьогодні все більше і більше молодих людей не формалізують свої стосунки юридично на їх початку або не і взагалі, постає проблема вивчення феномену цивільного шлюбу, наповнення його психологічним змістом та визначення особистісних передумов вибору саме такої форми шлюбно-сімейних стосунків.

Життєвий вибір, до якого включаються вибір шлюбного партнера та вибір форми шлюбу визначається сукупністю шлюбних мотивів, які поділяються на чотири групи: емоційно-етичні мотиви, мотиви самореалізації, мотиви обов'язку та мотиви дефіциту. Шлюбні мотиви цивільного та традиційного шлюбів є різними, але провідним мотивом, характерним для обох форм шлюбу, є кохання (входить до групи емоційно-етичних шлюбних мотивів), яке при поєднанні зі спільністю інтересів значно збільшує стабільність шлюбу [2].

Відсутність юридичного оформлення цивільного шлюбу як більш-менш тривалого союзу між неодруженим чоловіком та незаміжньою жінкою, що викликає меншу регламентованість взаємостосунків подружжя та менш чіткі сімейні межі, є чинником, який

спричинює, з одного боку, меншу стабільність шлюбу, а з іншого, передбачає готовність партнерів до постійної роботи над собою та своїми взаєминами. Отже, роль суто психологічних умов збереження цивільного шлюбу є вирішальною.

Існує стійкий зв'язок між вибором форми шлюбно-сімейних стосунків і певними властивостями особистості: група студентів, які віддають перевагу цивільному шлюбу, має більш високі показники рівнів розвитку рефлексії, інтернальності і спрямованості на самоактуалізацію, ніж група студентів, які віддають перевагу традиційному шлюбу.

На основі аналізу шляхів вибору форми шлюбу ми можемо говорити про наявність певних типів особистості, які обирають цивільний шлюб. Перший тип – це особистість, характеристиками психологічного простору якої є автономність, відкритість та відповідальність, що відрізняється зрілістю, високим рівнем спрямованості на самоактуалізацію, живе “тут і тепер”, приймаючи відповідальність за те, яким чином розгортається її життя, якими є її взаємостосунки з шлюбним партнером: така особистість вільно творить шлюбно-сімейні стосунки, змінюючи їх відповідно до своїх цінностей, поглядів, бажань та потреб, поважаючи себе і Іншого. Другий тип – особистість, для психологічного простору якої властиві залежність, закритість та неприйняття відповідальності. Дії цієї незрілої особистості стереотипні, ригідні, вона не сприймає зміни ззовні, не готова змінюватися внутрішньо, не вміє гнучко реагувати, боїться ризикувати, не довіряє людям, ще більше не довіряє собі, не впевнена в собі, живе або в минулому, прокручуючи невдачі, або в майбутньому, малюючи образи можливих страждань, що підсилює тривожність. Третій тип: цивільний шлюб як спробу обирають особистості, якісними характеристиками психологічного простору яких є автономність, відкритість та безвідповідальність. Такі особистості свідомо не хочуть брати на себе відповідальність за сімейні стосунки, при цьому вони автономні і гарно розуміють себе.

Офіційний шлюб обирають два типи особистості. До першого типу входять залежні, закриті, безвідповідальні особистості, для яких шлюб – спасіння від відчуття власної неповноцінності, вияв безсилля перед обставинами. Другий тип - це автономні, відкриті та відповідальні особистості, для яких соціальні норми і існуючі в суспільстві стереотипи є інтеріоризованими і перетвореними на власні цінності.

Оптимальний вибір форми шлюбу – це такий вибір, що забезпечує задоволеність результатом. Психологічними особливостями особистостей, що перебувають в цивільному шлюбі і задоволені ним, є розвинена рефлексія, спрямованість на самоактуалізацію та інтернальний локус контролю. Отже, рівень розвитку рефлексії, рівень спрямованості на самоактуалізацію, локус контролю є чинниками здійснення оптимального вибору цивільного

шлюбу, а середні та високі показники розвитку цих психологічних особливостей в обох партнерів є умовою задоволеності ним.

Отримані результати дозволяють стверджувати, що програма групової роботи “Стань автором власного життя” є адекватним засобом розвитку психологічних особливостей особистості, необхідних для здійснення свідомого життєвого вибору, у тому числі і вибору оптимальної форми шлюбно-сімейних стосунків: рефлексії, локусу контролю, спрямованості на самоактуалізацію та її компонентів (орієнтації у часі, креативності, автономності, спонтанності і т.і.).

Проведений якісний та кількісний аналіз отриманих даних дозволяє стверджувати, що такий засіб психологічної допомоги у здійсненні молоддю оптимального вибору форми шлюбно-сімейних стосунків, як програма “Стань автором власного життя”, ефективно виконує завдання розвитку рефлексії, інтернального локусу контролю і спрямованості на самоактуалізацію. Наявні позитивні зрушення підтверджують, що завдання розвитку здатності молоді до здійснення оптимального вибору шлюбно-сімейних стосунків та сприяння особистісному розвитку розроблена нами програма виконує.

Отже, для кожного типу особистості залежно від її психологічних властивостей вибір однієї з форм шлюбно-сімейних стосунків є більш бажаним. Психологічними чинниками вибору цивільного шлюбу, що дозволяють йому бути оптимальним, є такі індивідуально-психологічні особливості особистості як розвинута рефлексія, інтернальний локус контролю та достатньо висока спрямованість до самоактуалізації.

Список використаної літератури:

1. Кравець В. Теорія і практика дошлюбної підготовки молоді / В.Кравець. – К. : Київська Правда, 2000. – 688 с. 62.
2. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т.М.Титаренко. – К. : Либідь, 2003. – 376 с.

Ткач Олександра (факультет психології, педагогіки та соціальної роботи
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка)

Наук. консультант – доц. Подоляк Н. М.

ДЕЗАДАПТАЦІЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Момент вступу дитини до школи супроводжується збільшенням непрогнозованих критичних ситуацій, котрі пов'язані з засвоєнням нових вимог, загальною зміною соціальної

ситуації розвитку. Саме це часто приводить до посилення дезадаптивних явищ у навчально-виховному процесі.

Водночас психологічні характеристики молодшого шкільного віку вважаються найбільш чутливими до навчально-виховних впливів, що створює можливості для проведення ефективної роботи з профілактики й корекції дезадаптації учнів початкової школи.

Діагностика процесу адаптації забезпечує своєчасне виявлення дезадаптації, з'ясування причин зриву адаптації та проведення заходів з корекції виявлених порушень. Це дуже важливо, в першу чергу з огляду на те, що успішний чи невдалий початок шкільного життя здебільшого визначає подальшу перспективу учня протягом усього шкільного періоду.

У молодшому шкільному віці навчальна діяльність стає провідною і докорінно змінює все життя дитини, і стає основою її дальшого психічного і соціального розвитку. Проте ціла низка психологічних досліджень свідчить про те, що великий відсоток дітей переживає широкий спектр проблем адаптації до шкільного життя аж до повної дезадаптації.

З огляду на важливість цієї проблеми саме у молодшому шкільному віці, який є початком шкільного життя, ми обрали тему нашого дослідження, визначили його мету, предмет та об'єкт.

Мета роботи – аналіз суті поняття «дезадаптація молодших школярів», її причин, пошук шляхів профілактики та корекції шкільної дезадаптації.

Об'єкт дослідження – шкільна дезадаптація у молодшому шкільному віці.

Предмет дослідження – причини дезадаптації молодших школярів, шляхи профілактики та корекції шкільної дезадаптації.

Дезадаптація у багатьох наукових джерелах трактується як процес, що пов'язаний із переключенням з одних умов життя й, відповідно, звиканням до інших. Серед найбільш універсальних проявів психічної дезадаптації називають преневротичні порушення, невротичні реакції та стани (Ю.А. Александровський, Ю.Ф. Антропов, Н.М. Заваденко, Т.Ю. Проскуріна, Т.М. Титаренко, Т.Ю. Успенська, Г.О. Хомич, Ю.С. Шевченко та інші) [2, с. 52-84].

Шкільна дезадаптація – це утворення неадекватних механізмів пристосування дитини до школи у формі порушень навчання і поведінки, конфліктних відносин, психогенних захворювань і реакцій, підвищеного рівня тривожності, викривлень зовні не проявляються, але дитини досить боляче переживає всі шкільні проблеми (це супроводжується тривогою, відсутністю апетиту та розладам сну), тобто в неї спостерігають реакції як активного, так і пасивного процесу. Це може виявитися у настороженості, невпевненості, плаксивості без причин.

Як свідчать дослідники, рівень дезадаптації школярів і форми її прояву коливаються від незначних мотиваційних і поведінкових порушень до повної відмови відвідувати школу. На момент вступу до школи і період первинного засвоєння вимог, які висуває нова соціальна ситуація, зростає кількість невротичних реакцій, нервово-психічних та соматичних розладів порівняно з дошкільним віком (Ю.Ф. Антропов, В.О. Гур'єва, Н.Т. Дубровинська, Ю.С. Шевченко, та ін.) [1].

Особливу увагу дослідників привертає емоційна дезадаптація молодших школярів.

Науковці розглядають цілу низку причин, що можуть спричинити дезадаптацію. Так, наприклад, Г. Крайг, О.М. Черепанова причини емоційної дезадаптації пов'язують зі стресом; Н.Ю. Максимова пов'язує це з порушенням значущих для дитини стосунків учитель-учень, з неоптимальним стилем спілкування в родині - Т.М. Титаренко, Г.О. Хомич; з індивідуальними особливостями: повільність (інертний тип нервової системи), імпульсивність, запальність, підвищена сором'язливість, замкнутість, надмірна чуттєвість і підвищена збудливість нервової системи - О. Осадько, Л.П. Пономаренко; з низькою самооцінкою - К.В. Бардін, М. Герберт [2].

За часом виникнення у молодших школярів виділяють первинну і вторинну емоційну дезадаптацію. Основними показниками первинної дезадаптації (ПЕД) є негативне ставлення дітей до школи при вступі, а вторинної (ВЕД) – відмова від перебування в ній після первинної задовільної адаптації.

Важливим аспектом проблеми дезадаптації, на нашу думку, є соціально-психологічна дезадаптація. Соціально-психологічна адаптація дитини зумовлюється численними факторами і представлена процесом перебудови поведінки та діяльності дитини в нових умовах, що виникають в зв'язку з зміною соціального статусу індивіда. Критерієм соціально-психологічної адаптації виступають ефективність навчальної діяльності, засвоєння шкільних норм поведінки, успішність соціальних контактів, емоційне благополуччя. В свою чергу дані критерії обумовлені психологічною готовністю до шкільного навчання, основними складовими якої, є мотиваційна, емоційно-вольова, розумова готовність, а також готовність до соціальних контактів (Л.І.Божович).

Багаточисленні дослідження дають підставу стверджувати той факт, що рівень адаптації до навчально-пізнавальної діяльності та рівень адаптації до формальної організації шкільного життя значною мірою залежить від рівня комунікативних здібностей і сформованого вміння встановлювати взаємини зі своїми однокласниками.

Саме тому завданням нашого емпіричного дослідження було виявлення рівня розвитку соціально-комунікативної активності дітей молодшого шкільного віку. Вибірка становила 37 учнів перших-третьох класів.

У результаті емпіричного дослідження, ми виявили групу учнів з деструктивними проявами комунікативної активності (24,2%), що свідчить про наявність проблем з соціальною адаптацією. З метою корекції проблем соціальної адаптації, котра великою мірою залежить від соціально-комунікативних вмінь, ми підібрали комплекс вправ та ігор для вдосконалення соціально-комунікативних вмінь дітей молодшого шкільного віку, що допоможуть позбутися негативних проявів у їхньому спілкуванні.

Отже, ми прийшли до висновку що рівень адаптації до навчання значною мірою залежить від рівня комунікативних здібностей і вміння встановлювати взаємини зі своїми однокласниками. Для профілактики та корекції шкільної дезадаптації необхідно використовувати психокорекційні ігри та вправи, котрі спрямовані на розвиток соціально - комунікативних вмінь та навичок.

Список використаної літератури:

1. Моніторинг порушень адаптації до стресів і криз : інформ. бюл. Грудень'2009. Ін-т соц. та політ. психології АПН України ; за ред.Т. М. Титаренко ; упоряд. О. Т. Барішполець. К., 2009. 78 с.
2. Титаренко Т. М. Психологічна профілактика стресових перевантажень серед шкільної молоді: наук.-метод. посіб. К., 2006. 202 с.

Олексин Христина-Ірина (факультет педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)

Наук. консультант – доц. Заячківська Н.М.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Відповідно до Концепції Нової української школи, однією із ключових компетентностей, які варто формувати в учнів, є уміння навчатися впродовж життя. Для досягнення позитивного результату варто сприяти у здобувачів виробленню вмінь критично мислити, аналізувати, порівнювати, вміти шукати потрібну інформацію, пояснювати її, працювати у команді, дискутувати, творчо шукати вирішення проблем. Розвитку згаданих навичок сприяють інтерактивні технології. Саме їх застосування допомагає проектувати поступове становлення якостей особистості, її особистих здібностей, готує дітей до дорослого життя.

Поняття “інтерактивна педагогіка” відносно нове, його ввів у 1975 р. німецький

дослідник Ганс Фріц. Слово “інтерактив” походить від англійського слова “interact”, де “inter” – взаємний, “act” – діяти. З огляду на це, інтерактивний – здатний до співпраці [2].

Проблему інтерактивного навчання у навчально-виховному процесі досліджували сучасні науковці: Г. Коберник, О. Комар, Н. Максимова, В. Мельник, Т. Пироженко, О. Пометун, Г. Сиротенко. Теоретико-методичні основи впровадження інтерактивних технологій у процес навчання початкової школи показано у наукових працях О. Біди, О. Дума, Л. Коваль, Н. Коломієць.

Технологія інтерактивного навчання – це організація навчального процесу на основі спілкування та взаємодії. Кожен здобувач є задіяний у навчальний процес, адже усі мають певні завдання, від дій кожного залежить спільний результат групи [1].

Під час інтерактивного навчання учень стає не об’єктом, а суб’єктом навчання, відчуває відповідальність за особисту освіту та розвиток. Це формує в здобувачів внутрішню мотивацію до навчання та спонукає їх до саморозвитку.

Застосування на уроці інтерактивних методів робить його цікавим, учні запам’ятовують та розуміють матеріал набагато краще, адже самостійно знаходять відповіді на поставлені питання. Така діяльність активізує здобувачів, забезпечує продуктивне навчання та потребу кожного у спілкуванні. Використання інтерактивної технології виховує в дітей наполегливість та самостійність, вміння працювати у команді, почуття згуртованості. В учнів формується позитивна мотивація до спільної взаємодії. Кожен оточений довірою та турботою, відчуває себе рівноправним партнером у спілкуванні, тому зростає впевненість у своїх силах. Технологія інтерактивного навчання – це засіб для досягнення тієї атмосфери у класі, що найкраще сприяє співпраці, розумінню та доброзичливості [2].

Мета традиційного навчання – це передача здобувачам та засвоєння певного обсягу знань. Учитель пояснює інформацію, додаючи власні судження, самостійно визначає навички, які треба розвинути в дітей. Знання, здобуті у даний спосіб становлять певний об’єм інформації з різних навчальних предметів, який у свідомості учня закладається окремими тематичними блоками, які не завжди пов’язані між собою. Багато педагогів зіштовхувалося з тим, що не могли пов’язати свою дисципліну з іншими. Виникали сумніви щодо глибини усвідомлення здобувачами навчального матеріалу, його засвоєння та використання знань у житті.

При інтерактивному навчанні знання засвоюються в іншій формі. Вони не у готовому вигляді подаються педагогом, а здобуваються учнями в процесі власної активності. Під час такої взаємодії вчитель засвоює різні механізми пошуку знань в самостійній та колективній діяльності.

Мета інтерактивного навчання – організація вчителем такого навчання, за якого

здобувач самостійно відкриватиме, здобуватиме й конструюватиме знання у різних сферах життя.

Суть інтерактивного навчання полягає в активній взаємодії усіх учасників навчального процесу, де здобувач та вчитель є рівноправними суб'єктами. Навчання організовано у такий спосіб, що всі учасники є залученими у процес пізнання. Під час спільної діяльності кожна дитина вносить свій індивідуальний внесок у роботу, є обмін знаннями та ідеями. Відбувається це в доброзичливій атмосфері, підтримці, це дозволяє не лише отримувати нові знання, але і розвиває пізнавальну діяльність, перекладає її на вищі форми кооперації та співпраці. Інтерактивне навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, рольових ігор, спільне вирішення проблеми за допомогою аналізу. Інтерактивна взаємодія учасників виключає домінування одного над іншими. Під час виконання завдань учні користуються власним досвідом для їх розв'язання. Вони мають необмежену свободу розумової діяльності під час вибудовування логічних ланцюгів [1].

Виділяють принципи інтерактивного навчання:

- активності (кожен бере активну участь та взаємодіє з іншими);
- рівності (кожен має однакові умови для виконання завдання);
- експериментування (учні підходять до вирішення проблем творчо, шукають різні шляхи вирішення);
- довіри у співпраці (на це спрямовано організацію групового простору під час заняття);
- зворотнього зв'язку (діти взаємодіють між собою, можуть дізнатися від однокласників їх думку щодо своєї манери спілкування чи стилю мислення) [3].

Особливості взаємодії між учителем та учнем у процесі інтерактивного навчання:

- перебування учасників навчального процесу в одному змістовому просторі;
- спільне заглиблення у проблемне завдання, тобто включення в один творчий простір;
- спільне вирішення методів для розв'язання проблеми;
- спільне входження у близький емоційний стан (переживання однакових емоцій).

Інтерактивна технологія навчання включає спланований очікуваний результат, окремі інтерактивні методи та прийоми, розумові та навчальні умови, за допомогою яких можна досягнути очікуваних результатів.

Інтерактивні прийоми навчання – конкретна операція взаємодії вчителя і учня під час реалізації інтерактивного методу навчання.

Інтерактивний метод – це система правил організації взаємодії учнів між собою і з

учителем у формі навчальних, ділових, рольових ігор, дискусій, при яких відбувається формування універсальних навчальних дій.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності. Вона має конкретні та очікувані цілі. Одна з них – створення зручних умов навчання, тобто таких, при яких здобувач відчуває свою успішність, інтелектуальну здатність, що робить результативним сам процес навчання [2].

Успішне засвоєння навчального матеріалу залежить не лише від пізнавальних можливостей та здібностей учнів, а й від підготовки до роботи педагога. Інтерактивне навчання буде ефективним, якщо вчитель плануватиме організацію кожного завдання, слідкуватиме за кожною витраченою хвилиною на уроці. Чітка організація і ритм дозволяють працювати у сприятливому темпі, швидко переключатися з одного виду діяльності на другий.

Отже, здобувач потребує активної та напруженої роботи. Цього можна досягти при використанні інтерактивних технологій навчання. Саме вони дозволяють створити навчальне середовище, у якому одночасно засвоюються теорія та практика. Це розвиває у здобувачів світогляд, логічне мислення, формує характер, виявляє та реалізує індивідуальні можливості. Навчання організовується так, що школярі пов'язують нові знання із вже відомими, формують особисті ідеї та міркування за допомогою різних способів, навчаються працювати у команді.

Список використаної літератури:

1. Акпинар Л.Е. Інтерактивні технології навчання в початковій школі: навч. посіб. Київ: Слово, 2014. 288 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. Київ: Академвидав, 2015. 304 с.
3. Єременко Н. В. Використання інтерактивних технологій навчання в початковій школі. Таврійський вісник освіти. №1, 2017. С.117–125.

ПРОЕКТНА ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Освіта на сучасному рівні постійно потребує використання інноваційних технологій навчання. На сьогодні одним із найперспективніших методів навчання є метод проектів або, іншими словами, проектна технологія. Чому саме проект? Він створює умови для творчої самореалізації учнів, завдяки ньому відбувається розвиток інтелектуальних здібностей і зростає мотивація до навчання.

У педагогіці є безліч технологій, а проектна – є ефективним їх доповненням, адже вона вимагає комбінування різних дослідницьких, пошукових, творчих методів, прийомів і засобів.

Проблеми актуальності проектної технології торкалось багато педагогів, а теоретичні основи і особливості застосування описали в своїх працях О. Аніщенко, Н. Яковець, С. Сисоєва, О. Надтока, Т. Мартинюк та інші.

Відповідно до «Державного стандарту початкової освіти» та Концепції «Нова українська школа» визначають вимоги щодо формування в молодшого школяра вміння працювати в колективі, аналізувати результати своєї діяльності, вирішувати нестандартні завдання і робити висновки. Тому проектна технологія виступає прогресивним методом освітніх технологій ХХІ століття, що спрямована на духовне та професійне становлення особистості молодшого школяра.

М. Фіцула, доктор педагогічних наук, у своїх працях визначав "метод" як спосіб упорядкованої, взаємопов'язаної діяльності вчителів та учнів, спрямованої на вирішення завдань освіти, виховання і розвитку в процесі навчання. В «Українському педагогічному словнику», автором якого є С. Гончаренко, зазначено, що «метод проектів – це спосіб організації навчання, за яким учні набувають певних знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань – проектів».

Особливістю застосування методу проектів в освітньому процесі початкової школи є його творчий та дослідницький характер роботи в процесі виконання, участь у проектах сприяє активності, творчості, впевненості молодшого школяра.

В основі методу проектів лежить розвиток пізнавальних навичок молодших школярів, вміння самостійно використовувати власні знання для орієнтування в сучасному

інформаційному просторі, розвиток критичного мислення учнів.

Педагог і автор підручників Т. Гільберт в своїй праці "Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу" описала ідею "Шести П" структури проекту на уроках, яка має таку послідовність:

1. Проблема.
2. Проектування (планування).
3. Пошук інформації.
4. Продукт.
5. Презентація.
6. Порфоліо.

Проектування орієнтоване в першу чергу на самостійну діяльність учнів, а саме – індивідуальну, парну або групову. Важливим є те, що робота повинна бути виконана протягом визначеного відрізка часу.

Використовуючи проектну технологію в освітньому процесі початкової школи, учителю необхідно враховувати вікові та психолого-фізіологічні особливості молодших школярів. Дитина молодшого шкільного віку має невеликий життєвий досвід, тому коло соціально значущих проблем, з якими вона мала справу, вузьке. Проблема використання методу проекту під час навчання, яку ми пропонуємо учням початкової школи, має бути соціально детермінованою та актуальною і цікавою для нього. Тому, обираючи теми дитячих проектних робіт краще вибирати із змісту навчальних предметів або захоплень і талантів дитини.

Сучасне викладання важко уявити без інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Адже вони є засобом підвищення мотивації учнів до навчання і їх пізнавальної активності, інструментом покращення якості освіти, оскільки дають змогу необмежено розширити доступ до інформації, урізноманітнюють прийоми навчання.

На думку С. Сисоевої, метод проектів є одним із інноваційних методів навчання, що належить до методів навчання в співпраці (груповою робота учнів). Він є продуктивним, тому що в ньому реалізуються одразу декілька сучасних підходів: особистісно орієнтований та комунікативно-діяльнісний[3, с.125].

До безперечних переваг поєднання методу проектів і ІКТ належать: формування навичок безконфліктного спілкування учнів; високий рівень організації, який має забезпечити здатність самостійно здійснювати різні види діяльності. Здібності до проектної діяльності проявляються в ситуаціях, коли людина набуває вміння розв'язувати проблеми. А активне використання інформаційно-комунікаційних технологій наразі реалізує низку дидактичних можливостей уроку: індивідуалізацію навчального процесу, досягнення

високого ступеня наочності, пошук необхідних ресурсів для занять через мережу Інтернет, здійснення проектної діяльності, організацію зворотного зв'язку в процесі навчання тощо [2, с.75].

Технологія проектування передбачає розв'язання учнем/ученицею або групою школярів певної проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з другого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості. Таким чином, сутність проектної технології – стимулювання інтересу учнів до певних проблем, які передбачають наявність визначеної суми знань, та через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілої низки проблем, показ практичного застосування набутих знань [1, с.42].

Для ефективного впровадження та реалізації проектної технології в початкових класах необхідно дотримуватися наступних вимог:

- ретельний контроль з боку вчителя за ходом виконання проекту;
- надавати перевагу творчим проектам;
- при виконанні перших проектів у початковій школі слід надавати перевагу груповій роботі дітей, тому що з'являється можливість диференційовано, раціонально розподілити проектне завдання, а після його реалізації кожна дитина відчуватиме власну значущість під час вирішення завдань;
- необхідно приділити увагу презентації результатів виконання проекту;
- робота над проектами не повинна бути вимушеною, школярі мають працювати за власним бажанням.

Отже, використання проектної технології в освітньому процесі Нової української школи сприяє вмінню інтегрувати знання з різних галузей, застосовувати їх на практиці, шукати і критично осмислювати інформацію, працювати в групах, логічно обґрунтовувати власну думку, знаходити варіанти розв'язання поставленої проблеми, висувати ідеї та прогнозувати результати власної пошукової діяльності. Спільна творча робота вчителя і учня в процесі проектної діяльності сприяє надбанню необхідних компетентностей, що є завданням сучасної школи.

Список використаної літератури:

1. Аніщенко О.В., Яковець Н.І. Сучасні педагогічні технології: курс лекцій. Навч. посібник. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 199 с.

2. Надтока О. Ф., Мартинюк Т. С. Використання проектної діяльності в розрізі застосування інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях географії. 2015. – Том 50. С.75-76.

URL:https://www.researchgate.net/publication/331469901_VIKORISTANNA_PROEKTNOI_DIA

З.Сисоева С.О., Творчість і технології в наукових дослідженнях неперервної професійної освіти: навч. посіб. За заг. ред. С. О. Сисоевої. Київ: КІМ.2008 - 423 с.

Червінська Роксоляна (факультет педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – доц. Сірант Н. П.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У КОНЦЕПЦІЇ НУШ

У сучасному світі стрімко розвивається та стає більш популярним «здоровий спосіб життя». Тільки сильна, здорова та витривала людина зможе отримати належну освіту, стати добрим спеціалістом та реалізувати свої мрії у житті. Тому одним із головних та найбільш пріоритетних напрямів освітнього процесу є створення всіх умов, які сприяють покращенню фізичного та психічного стану у здобувачів початкової освіти. Отже, постає питання, як можна вдосконалити та створити певні технології, завдяки яким навчання буде не лише пізнавальним, а ще й корисним та легким.

Максимально привчити до здорового способу життя за концепцією НУШ, закріпити його і постійно вдосконалювати.

Що таке здоровий спосіб життя? Здоровий спосіб життя або скорочено «ЗСЖ» – це певні дії, які спрямовані на зміцнення та покращення фізичного, психічного та емоційного стану у людини.

Головними завданнями за новою концепцією НУШ є забезпечення ЗСЖ всього шкільного колективу, зокрема велику увагу приділяється учням початкової школи.

Здоровий спосіб життя для дітей визначається такими параметрами:

- Володіння культурно-гігієнічними навичками;
- Раціональне харчування та культура споживання їжі;
- Рухомий і повітряний режими;
- Профілактичні заходи для збереження здоров'я, зокрема, профілактика шкідливих звичок тощо [2].

Якщо дані параметри є присутні та будуть гармонійно поєднані між собою, тоді

дитина буде легко засвоювати та розуміти навчальний план.

Проте, існують певні негативні моменти, завдяки яким впроваджувати здоровий спосіб в учнів стає важко.

По-перше - це малорухомий спосіб життя. Якщо дитина сидить протягом цілого уроку на одному місці, тоді це приводить до ожиріння, слабкості м'язів та кісток, викривлення хребта, утворення сколіозу, порушення зору та порушення нервової системи у дітей.

По-друге-це неправильне та нездорове харчування. Часто можна побачити як у школах продають різноманітні сухарики, чіпси, фаст-фуд тощо. Звичайно, дітям це дуже подобається, проте неправильне харчування порушує роботу шлунково-кишкового тракту, обміну речовин, а це сприяє утворенню надмірної ваги, знижується працездатність і погіршується самопочуття.

Також одним із головних негативних чинників-це короткотривалий сон. Недосипання шкодить імунній системі, провокує мігрені, погіршує настрій і концентрацію, а також приводить до проблем із нервовою системою. Дітям віком від 6 до 10 років рекомендовано спати не менш як 9-10 годин на добу.

Екологічна ситуація також впливає на ЗСЖ. Забруднення повітря, водойм, ґрунтів та лісів негативно діє на організм.

Причина погіршення здоров'я молодших школярів полягає не стільки в несприятливих умовах життя, скільки в недостатній увазі до створення відповідних умов педагогічного процесу, застосування здоров'язберігаючих і здоров'яформуючих навчальних технологій. [3]

З кожним роком збільшуються ризики погіршення фізичного та психологічного здоров'я дітей, що вимагає перегляду режиму їхньої навчальної праці, розвантаження і переструктурування змісту навчальних предметів, уникнення дублювання матеріалу тощо. [1]

Згідно із новою концепцією НУШ, яка передбачає осучаснення та оздоровлення освітнього середовища, а також впровадження методик особистісно і компетентісно зорієнтованого навчання, виховання і розвитку молодших учнів, які передбачають формування здорової, мотивованої на успішне навчання дитини, яка здатна критично мислити, всебічно розвиватися. [1]

Розглянемо головні компетентності, які сприятимуть формуванню здорового способу життя:

- Вести активний спосіб життя. На уроках фізичного виховання вчителям, якщо є можливість, то проводити заняття на свіжому повітрі. Прогулянки парком, лісом, різноманітні ігри на майданчиках чудово підійдуть для активного способу життя. Найкраще

проводити активні ігри, такі як: квести, естафети та ін. Також вчителям слід не забувати про фізкультхвилинки, які є невід'ємною частиною на будь-якому уроці. Вправи для очей, руханки ідеально підійдуть, щоб зняти стрес та втому у дітей і налаштувати їх на продовження роботи. На початку уроків також проводити ранкові зустрічі, які є передбачені концепцією НУШ. Ранкові зустрічі не тільки сприяють налаштуванню на подальшу працю, а добре згуртовують та об'єднують учнів один з одним.

- Правильне та збалансоване харчування. Слід заборонити продаж шкідливої їжі у школах, а також додати здорові та ситні перекуси, які не тільки будуть поживні із багатьма вітамінами, а ще позитивно впливатимуть на здоров'я дітей. Батькам теж слід не забувати про харчовий раціон, який потрібно скласти враховуючи потреби дитини.

- Знання про елементарні санітарно-гігієнічні навички. Регулярне миття рук, догляд за шкірою, зубами також є важливою частиною ЗСЖ.

- Режим праці та активного відпочинку. Потрібно вміти чергувати фізичну і розумову працю, а також навчити збалансовано їх поєднувати між собою, щоб в майбутньому не було «передозування» та дитина не була перенавантажена.

- Навички самоконтролю. Одним із головних принципів НУШ - це навчити учнів вміти контролювати себе, власні емоції та дії, бо якщо дитина не буде контрольованою, тоді вчителям буде важко віднайти підхід до неї та навчати її.

- Мотивація успіху. Тільки якщо діти отримуватимуть похвалу за свої старання, тоді рівень мотивації буде все більш вищий і результат буде якісніший і швидший.

У процесі формування в учнів навичок здорового способу життя вчителю доцільно керуватися такими пріоритетами:

- вірити в цінність кожної дитини;
- дотримуватись конфіденційності;
- надавати позитивну інформацію;
- бути порадником, а не моралістом;
- поважати думку й позицію дитини;
- акцентувати увагу дитини на власних позитивних рисах, характеристиках і здобутках.[2]

Отже, підсумовуючи все вище сказане, можемо зазначити, що введення здорового способу життя є неодмінною складовою Нової української школи. Здоров'я – це безцінний скарб людини. Ніякі досягнення в житті не принесуть повного успіху, якщо немає здоров'я. Тому дотримуватися здорового способу життя потрібно із самого дитинства. ЗСЖ-це не тільки слова і мода, а спосіб існування та мислення.

Список використаної літератури:

1. Нова українська школа. Порадник для вчителя. Розділ 1. Огляд концепції Нової української школи. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/razdel_1_Oglyad.pdf (дата звернення 27.04.22).

2. Силкін С.В «Формування навичок здорового способу життя в учнів». URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-navichok-zdorovogo-sposobu-zhittya-v-uchniv-226799.html> (дата звернення: 27.04.2022).

3. Фесенко Т.О «Особливості формування здорового способу життя учнів початкових класів». URL: <https://vseosvita.ua/library/osoblivosti-formuvanna-zdorovogo-sposobu-zitta-uchniv-pocatkovih-klasiv-504331.html> (дата звернення: 28.04.2022).

Лозинська Юлія (факультет педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – доц. Крива М. В.

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Останнім часом спостерігається погіршення ситуації зі здоров'ям не лише дорослих, але й дітей. Ця проблема пов'язана з багатьма чинниками: демографічна криза, зниження тривалості життя, збільшення кількості захворювання населення, також, через наслідки аварії на ЧАЕС. Особливо це спостерігається серед дітей.

«Розвиток здорового суспільства, що передбачає постійний захист дитинства, коли відбувається становлення особистості, формується фізичне та моральне здоров'я, засвоюються загальнокультурні людські цінності – є одним із пріоритетних завдань держави, що зафіксовано в основних державних нормативно-правових актах.» [2, с.315]. Здоров'я дітей захищається Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті, Конституцією України «Основа законодавства України про охорону здоров'я», програма «Діти України» та Державним стандартом початкової освіти від 21 лютого 2018 року. Усі ці документи мають свої напрямки дії, проте їх об'єднує одне - створення умов, які сприятимуть збереженню та зміцненню дитячого здоров'я.

Оскільки, половину свого часу діти проводять у школі, то потрібно враховувати це. Заклади початкової освіти є своєрідним фундаментом на якому базуються початкові знання, уміння та навички, які на вищих рівнях освіти – вдосконалюватимуться. Початкова освіта намагається підтримувати зміни у суспільстві та адаптовувати навчальний матеріал під реалії

сьогодення. На сучасному етапі початкова освіта перебуває на стадії реформування, враховуючи проблеми, що виникають, тому активно впроваджуються здоров'язбережувальні технології в освітній процес.

«Мета здоров'язбережувальних освітніх технологій – забезпечення умов фізичного, психічного, соціального та духовного комфорту, що сприяють продуктивній навчально-пізнавальній та практичній діяльності учасників освітнього процесу, заснованій на науковій організації праці та культури здорового способу життя особистості» [1, с.14].

Здоров'язбережувальні технології охоплюють сукупність різних методів, засобів, форм та прийомів, що спрямовані на створення середовища, яке спонукатиме та сприятиме збереженню та покращенню дитячого здоров'я. Вони включають у собі:

- формування знань про здоров'я;
- зміцнення здоров'я;
- формування культури здоров'я у дітей.

Освітній заклад вважається ефективним лише тоді, коли забезпечує не лише навчальні потреби, а й реалізовує здоров'язбережувальні технології. Від педагога потребується професійності у їх впровадженні. Сучасний вчитель повинен володіти знаннями, уміннями та навичками використання здоров'язбережувальних технологій, оскільки це є важливою складовою його професійної компетентності. «Обов'язкова умова для цього - кожен вчитель повинен бути знайомий з основними правилами, критеріями, принципами створення здорового освітнього середовища» [2, с.400]. Вчитель має враховувати вікові, інтелектуальні, психологічні та фізіологічні особливості здобувачів освіти, надавати посильний обсяг начального матеріалу, підбирати способи, прийоми, методи та форми, які будуть зрозумілими для учнів. Не допускати перенавантаження дітей надлишковою інформацією, яка призводить до втомлюваності. Також, вчитель повинен допомогти дітям сформуванню розуміння, що потрібно бережно ставитися до власного здоров'я. Дії педагога мають бути орієнтовані на те, щоб навчити дітей відповідально ставитися до здоров'я та вміти його зміцнювати. «Таким чином, перед педагогічним колективом школи постає завдання не просто навчити дітей основ здоров'язбережувальної поведінки, а, що важливіше, сприяти використанню одержаних знань у повсякденному житті, тобто виховувати в учнів потребу в русі, потребу бути здоровим» [1, с.168].

Здоров'язбережувальні технології можна запроваджувати через уроки, позакласну роботу та роботу з батьками. Варто використовувати педагогіку співробітництва та технологію рівневої диференціації навчання.

Для того, щоб відбулось ефективне впровадження технологій в освітній процес

потрібно їх ретельно проаналізувати, вивчити та провести апробацію. Впровадження виражається у:

- зміні видів діяльності (чергування інтелектуальної, емоційної, рухової);
- парній та груповій роботі (сприяє не тільки для рухової активності, але й допомагає сформувати вміння працювати у команді, поважати один одного, висловлювати думки та враховувати думки інших);
- створенні та проведенні ігор та ігрових ситуацій, а також нестандартних та інтегрованих уроків.

Здоров'язбережувальні технології повинні охоплювати усі складові здоров'я: фізичні, соціальні, духовні та психічні.

Фізична складова реалізовується у:

- оздоровчій руховій діяльності (фізкультхвилинки та рухливі ігри);
- виконанні гімнастики для очей та дихальних вправ;
- використанні вправ, що запобігають гіподинамії та профілактиці сколіозу;
- самоконтролі та контролі за правильною поставою під час читання, письма, ходіння;
- дотриманні режиму навчання та відпочинку.

Реалізацію соціальної складової можемо спостерігати у:

- використанні навчального матеріалу з різних сфер життєдіяльності;
- створенні умов для самовираження здобувачів освіти;
- здійсненні само та взаємоконтролю;
- стимулюванні ініціативи учнів;
- використанні диференційованого, проблемного, рефлексивного, діалогового навчання.

Духовна складова реалізовується у навчанні здобувачів освіти:

- усвідомлювати життєві цінності;
- висловлювати свої погляди щодо здорового способу життя;
- відповідати за власне здоров'я, дії та вчинки;
- виробляти навички самообслуговування.

А реалізацію психічної складової передбачено у :

- вмінні відмовлятися від пропозицій, що шкідливі для здоров'я;
- здатності аналізувати наслідки дій шкідливих звичок тощо;
- створенні правильного психологічного клімату на уроці;
- вмінні самостійно приймати рішення в різних ситуаціях.

Висновки. Впровадження здоров'язбережувальних технологій у систему початкової школи призводить до формування здоров'язбережувальної компетентності, навичок

здорового способу життя, гармонійного розвитку, зменшення захворюваності серед здобувачів освіти, покращення психологічного клімату під час освітнього процесу, допомагає розкрити творчі здібності, адаптуватися в освітньому та соціальному просторі. Для того, щоб впровадження було більш ефективним потрібно співпрацювати усім учасникам освітнього процесу. Комплексне впровадження здоров'язбережувальних технологій створює безпечні умови для навчання та відпочинку. Робота має бути систематична, послідовна, з урахуванням вікових та психологічних особливостей учнів.

Список використаної літератури:

1. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія / за заг. ред. Л.М. Рибалко та ін. Тернопіль: Осадца В.М., 2019. – 400 с.
2. Сучасні здоров'язбережувальні технології: монографія / за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука. – Харків : Оригінал, 2018. – 724 с.

Костко Андріана (факультет педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – доц. Крива М. В.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ УЧНІВСЬКІ ПРОЕКТИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Освітній процес у закладах загальної середньої освіти відіграє значну роль у формуванні вмінь зберігати власне здоров'я. Навчаючись, учні набувають знань про здоровий спосіб життя та розвивають здоров'язберігаючі навички. Одним із завдань шкільної програми є формування в учнів свідомого ставлення до свого життя і здоров'я, оволодіння основами здорового способу життя, життєвими навичками безпечної та здорової поведінки, формування в учнів здоров'язберігаючої компетентності. Тож наразі проблема створення сприятливого середовища для збереження та зміцнення здоров'я учнів є актуальною на сьогодні [2].

Проте окрім теоретичних знань учням доцільно організовувати практичні завдання, творчі вправи або ж втілювати разом з ними цікаві проекти. Метод проектів є однією з інноваційних педагогічних технологій, що відповідає вимогам Національної доктрини розвитку освіти, що має інноваційний характер: вимагає від учнів застосовувати нові знання; виробляє вміння діяти і приймати рішення самостійно чи в складі команди; шукати, компонувати і застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел; розвиває критичне

мислення і прагнення до творчості та саморозвитку; формує бажання і здатність самостійно вчитися [1].

У межах вищезазначеної проблеми використання методу проектів дозволяє поглибити знання учнів про охорону здоров'я, на практиці розглянути важливі питання та знаходити нові рішення ситуацій. Тож хочемо запропонувати низку здоров'язберігаючих проектів, які з легкістю можна втілити зі школярами. Розглянемо детальніше характеристики проектів, які можна реалізувати під час вивчення інтегрованого навчального предмету «Я досліджую світ».

Проект **«Здоров'я - найдорожчий скарб»** має на меті формувати уявлення учнів про здоровий спосіб життя, вміння піклуватися про своє здоров'я та членів своєї родини; допомогти усвідомити дітям, що здоров'я – це великий дар не тільки для людини, а для всього суспільства.

Тип проекту: короткотривалий (тиждень) (за тривалістю проведення), груповий (за кількістю учасників).

Кінцевий результат проекту: кожна група матиме можливість презентувати свої доробки у вигляді електронних презентацій, а також створити спільний плакат (методом “асоціативного куща”).

Хід роботи над проектом:

• Обрати теми для досліджень. Пропонуємо: «Вплив поведінки людини на здоров'я», «Шкідливі звички людей» та «Здоровий спосіб життя у фотографіях».

• Вибір форми здачі роботи.

• Об'єднання учнів класу в групи. Кожній із них виділити окрему тему для роботи.

• Обговорення з кожною групою детальніше, який матеріал вони можуть використати у своєму дослідженні.

• Презентація кожної групи.

• Спільне створення плакату «Здоровий спосіб життя».

Отже, залучення учнів до проект «Здоров'я - найдорожчий скарб» формує в учнів мотивацію щодо дбайливого ставлення до життя і здоров'я та виховує бажання підтримувати традиції здорового способу життя.

Проект **«Здорові зуби – запорука здоров'я»** сприяє формуванню уявленню в здобувачів початкової освіти уявлень про зуби, догляд за ротовою порожниною, визначити важливість виконання правил особистої гігієни в житті людини.

Тип проекту: короткотривалий (тиждень) (за тривалістю проведення), груповий (за кількістю учасників).

Кінцевий результат: групи зможуть розмістити ватмани з інформацією на стінах

школи або ж у класі.

Хід роботи над проектом:

• Обрати теми для досліджень. Пропонуємо: «Гігієна порожнини рота», «Цікаві факти про ...» та «Майбутні стоматологи».

• Вибір форми задачі роботи.

• Об'єднання учнів класу в групи. Кожній із них виділити окрему тему для роботи.

• Обговорення з кожною групою детальніше, який матеріал вони можуть використати у своєму дослідженні.

• Презентація кожної групи.

• Організація вікторини зі спільними питаннями з усіх тем досліджень.

• Спільний пошук приказок про здоров'я.

Під час виконання проекту учні ближче ознайомлюються з основними правилами догляду за ротовою порожниною.

Проект **«Їжте на здоров'я»** має на меті ознайомлення учнів з основними правилами харчування, пояснення значення харчування для здоров'я людини, розширення уявлень про різноманітність харчових продуктів.

Тип проекту: короткотривалий (тиждень) (за тривалістю проведення), індивідуальний (за кількістю учасників).

Кінцевий результат: створення книжечки класу, у якій буде зібрана інформація про різну їжу.

Хід роботи над проектом:

• Кожен учень обирає їжу, яку хоче досліджувати.

• Вибір форми задачі роботи.

• Спільне обговорення критеріїв, згідно яких має бути виконана робота. Пропонуємо: «Соки», «Солодощі», «Здорова тарілка школяра», «Газовані напої»

• Презентація кожного учня.

• Організація гри «Їстівне-неїстівне».

• Спільний пошук приказок про їжу.

Проект сприяє розвитку життєвих навичок учнів, спрямованих на заохочення вести здоровий спосіб життя та сприяє мотивації до збалансованого харчування.

Метою проекту **«Олімпійці»** є ознайомлення учнів із історією виникнення олімпійських та параолімпійських ігор, формування бажання покращувати своє здоров'я та фізичний стан.

Тип проекту: середньо тривалий (2 тижні) (за тривалістю проведення), індивідуальний (за кількістю учасників).

Кінцевий результат: створення виставки робіт та цікавий досвід зустрічі із спортсменами.

Хід роботи над проектом:

- Кожен учень обирає відомого олімпійського або параолімпійського спортсмена з України, про якого хоче дізнатися детальніше.

- Вибір форми задачі роботи.
- Організація зустрічі з місцевими спортсменами.
- Презентація роботи кожного учня.
- Створення спільної книжечки.

Завдяки проекту ми можемо показати як сила волі, невтомна праця та бажання ставати кращим можуть змінити докорінно наше життя.

Отже, використання методу проектів на тему збереження та зміцнення здоров'я сприяє інтелектуальному та духовному розвитку особистості й успішному навчанню, так як у роботі молодших школярів над проектом проявляється самостійність у розв'язанні завдань, виховується вміння пошуку інформації, навичок дослідницької діяльності, розвивається творчість та винахідливість. Саме під час реалізації методу проектів на вищезазначену тему в учнів початкової школи проявляється інтерес до дотримання здорового способу життя, вирішенню завдань та участь у практичній діяльності у позакласній роботі.

Список використаної літератури:

1. Використання проектної технології в початковій школі. URL: https://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/33260/
2. Івашковський В. В., Остапенко О. І., Тимчик М. В. Фізичне виховання учнів початкових класів у позакласній роботі загальноосвітніх навчальних закладів: навч.-метод. посіб./; [за ред. М. Д. Зубалія]. Кіровоград: Імекс- ЛТД, 2014. 172 с.

Хворостенко Анна (педагогічний фаховий коледж
Львівського національного університету імені Івана Франка)

Наук. консультант – доц. Михайлишин Р.І.

ВИХОВНИЙ ІДЕАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОПЕДАГОГІКИ

Перш ніж говорити про виховний ідеал в українській етнопедагогіці, потрібно розібратися у тому, що ж таке ідеал. Ідеалом прийнято називати щось найкраще, досконале. Часто під цим словом ми розуміємо моральні цінності – добро і правду, любов і щастя,

справедливість і щирість. У наш час Україна проходить докорінну зміну підходів до освіти, освіта виховання переорієнтовуються на розвиток особистості, її можливостей, задатків та особистісних якостей. Відбувається пошук нових людських ціннісних орієнтирів, прогресивних шляхів розвитку. Відродження Української держави вимагає повернення народу тієї культурно-педагогічної спадщини, що об'єктивно існує, але й досі недостатньо вивчена. Якщо ми з вами заглибимося у минуле, скажімо, звернемося до першоджерел, то ми зможемо краще усвідомити сучасність та визначити перспективи розвитку педагогіки виховання на прикладі нашого — українського народу. Взагалі, питання виховання українців в історичному просторі охоплює багато положень, зокрема основні з них були відображені у творчості: Г. Сковороди, Т. Шевченка, К. Ушинського, Б. Грінченка, Лесі Українки, М. Коцюбинського, Г. Ващенко, В. Сухомлинського та ін.

Отже, метою дослідження є на основі аналізу ідей педагогів минулого розкрити сутність поняття виховного ідеалу, виокремити його складові, що базуються на національному ґрунті в поєднанні з етнопедагогікою. Виховний ідеал служить головним орієнтиром у вихованні молодого покоління. Кожна історична епоха висуває свій оригінальний ідеал. Кардинальні зміни в житті суспільства вносять певні корективи у виховний ідеал. Найліпше буде почати розглядати дане питання із найдавніших часів.

Корінням виховний ідеал українців сягає своїх далеких пращурів. Ще в дохристиянський період наші предки дбали про вироблення у дітей та молоді працьовитості, побожного ставлення до природи, землі-годувальниці й хліба, поваги до старших, витривалості, відваги, чесності й правдивості, що стали первинним окресленням виховного ідеалу. Із перших кроків його становлення у центрі уваги стала вічна проблема протистояння Добра – злу, Світла – темряві, Правди – брехні, Розуму – невігластву, Гарного – потворному, Справедливості – кривді. Звідси і постає образ захисника вітчизни, борця за волю і щастя народу.

Наступною сходинкою в нашій історії починаючи з XV ст., ідеал довершеної людини представлено образом українського козака, який знайшов своє продовження й розвиток в образах українського січового стрільця, самовідданого борця за самостійну Українську державу. Дослідження істориків, етнопедагогічні праці М.Стельмаховича, Є.Сявавко показують, що основою козацького виховання були ідеї і засоби української народної виховної мудрості, вітчизняної педагогіки. Козацька педагогіка – формувала у підростаючих поколіннях українців вірність рідній землі, Батьківщині, народу, виховувала в них незламну силу духу, стійку волю і високу козацьку мораль, лицарські якості. Головна мета полягала у формуванні в сім'ї, школі й громадському житті козака – мужнього громадянина, захисника рідної землі з яскраво вираженою українською національною свідомістю, дієвим

патріотизмом, високим рівнем духовності.

Основними її завданнями були: готувати фізично загартованих воїнів-захисників рідного народу від чужоземного поневолення, ворожої агресії; виховувати у підростаючих поколіннях український національний характер, світогляд та інші національні й загальнолюдські духовні цінності; формувати високі лицарські якості, моральні чесноти, гуманізм, почуття милосердя; виробляти непримиренність і ненависть до всього злого, потворного, ворожого гуманній сутності людини; виховувати здатність до альтруїзму.

Фольклорне виховання складало один із найважливіших напрямів національного виховання. Саме в козацькій педагогіці найповніше окреслено ідеал вільної і незалежної людини, яка на культурно-історичних, національно-духовних традиціях вітчизняного досвіду, громадського і політичного життя будує незалежну державу. Козацький виховний ідеал людини – це втілення лицарських чеснот, богатирських якостей, інтелектуальних здібностей і можливостей особистості, яка ввібрала в себе все найкраще та найблагородніше. Треба сказати, що козацька педагогіка, а з нею й ідеал досконалої (довершеної) людини-українця, стосувалася не лише осіб чоловічої статі. Вона мала також пряме відношення й до виховання дівчини, жінки. Адже добре виховані дівчина, сестра, кохана, дружина, мати завжди допомагали чи сприяли юнакові, братові, нареченому, чоловікові, синові в його благородних справах.

Неможливо не пригадати й часи Київської Русі, де діти зростали на народній моралі та естетиці, дотримувалися звичаїв своїх предків, у них формувалося ставлення до природи як до живого організму, розуміння природного календаря. У зв'язку з тим, що Київській Русі постійно загрожували кочівники, надзвичайної ваги набувало патріотичне виховання. Саме в усім нам відомому «Повчанні дітям» В. Мономаха, автор дає важливий матеріал для суджень про виховний ідеал Київської Русі. Викладаючи думки про гуманні стосунки між людьми, він закладає початки, які згодом стали основою педагогіки українського народу. У «Повчанні...» він піклується про єдність рідної землі, закликає безкорисливо служити Вітчизні. У творі подаються поради і вимоги щодо виховання дітей: постійно працювати і не лінуватися; мати благородну поведінку; мати чисту душу і худе тіло; поважати старших і коритися їм; вчитися добру, любові, гуманізму, у тому числі й до інших народів; уміти вести бесіду, під час якої більше думати, ніж говорити; постійно вчитися, міцно запам'ятовувати і повторювати раніш вивчене, одноразово вчитися новому; виявляти самостійність у навчанні.

У творі піднімаються важливі проблеми морального, трудового, патріотичного, релігійного виховання. В. Мономах вказує на важливу роль освіти у вихованні. Наводить приклад свого батька, який умів розмовляти п'ятьма іноземними мовами, за що його поважали й за кордоном. Значне місце у вихованні дітей відводить ролі прикладу старших.

Наступний виховний ідеал закарбувався завдяки ідеям гуманізму і селянського просвітництва Григорія Сковороди. Його ідеалом була «істинна», справжня людина, що знаходить своє покликання і щастя у «сродній» праці. Ключову роль тут відіграє саме «сродна праця», тобто та, до якої людина має природний нахил здібності. Коли людина займається тим, до чого у неї хист і їй це приносить задоволення, то чи може бути на Землі більше щастя? Г. Сковорода першим в історії української педагогічної думки висунув ідею природного виховання. Він вважав, що виховання людини має бути спорідненим з природою. Під природою людини педагог-просвітитель розуміє обдаровання, вроджені нахили, вказує на те, що батьки та вихователі мають добре знати і всебічно розвивати шляхом навчання природні здібності дитини. У багатьох своїх творах педагог змалював найдостойніші людські чесноти, такі як: людяність, сердечність, великодушність, доброчесність, справедливість, скромність, працьовитість, гідність тощо. Ними обдаровані всі люди від народження, але не всі пізнають їх у собі і слідують цій «ідеальній натурі». Доля людини, вважає Г. Сковорода визначається тим, наскільки отримане виховання було відповідним її природі, наскільки вдало було «припасовано» до індивідуальності. Думки просвітителя про роль природи у розвитку людини та спорідненість виховання дітей з їхньою природою мали позитивний педагогічний і соціальний зміст і значно вплинули на дальший поступ педагогічної думки в Україні.

Не усі із провідних постатей стосовно питань українського виховного ідеалу були педагогами, але є ті, що зробили чималий внесок у національне виховання українців. Серед таких був усім нам добре відомий Тарас Григорович Шевченко. Він не залишив жодних педагогічних праць, але його твори сповнені пробудженням національної свідомості та патріотизму в серці кожного українця. Щодо виховання, поет надавав перевагу вихованню у родині. У трудовій сім'ї, на його думку, діти зростають працьовитими, духовно багатими. Сім'ї мають створюватися на підставі любові, спільна праця є основою життя дорослих і дітей. Визначальну роль у вихованні патріотизму, любові до рідного краю, формуванні самосвідомості, на думку Т. Шевченка, має рідна мова. Вона є невмирущим виразником народних ідеалів, духовного збагачення. Рідна мова для Тараса Шевченка була не просто мовою спілкування, не тільки засобом для написання геніальних творів. Вона для нього стала мовою-зброєю, за допомогою якої він розповідав про скривджених українців, закликаючи їх до боротьби з гнобителями: «Борітеся-поборете...». Велика виховна сила Шевченкових творів є невичерпним джерелом у вихованні нових національно свідомих поколінь української молоді.

Наступний педагог К. Ушинський вважав, що «виховання, створене самим народом і побудоване на народних традиціях, має ту виховну силу, якої нема в найкращих системах,

побудованих на абстрактних ідеях або запозичених в іншого народу». К. Ушинському належить розробка наукових засад національного виховання. Кожен конкретний народ через свою національну систему виховання продовжує й розвиває себе у своїх дітях, генерує національний дух, менталітет, характер, психологію, традиційну родинно-побутову культуру, спосіб життя. Першоосновою національного виховання виступає рідна мова, яку він називав «найбільшим народним наставником», що навчає і виховує дітей надзвичайно швидко, легко й доступно якимось надзвичайним, властивим тільки їй способом. Виховна система К. Ушинського базується на мудрості народної педагогіки. Виховання він визначає як певний цілеспрямований і систематичний вплив на тіло, душу й розум дитини з метою прищеплення їй якостей здорової, розумної, моральної, релігійної, національно свідомої, творчо ініціативної, культурної та освіченої людини.

Визначний український педагог-просвітителі Борис Грінченко досить чітко висловив своє уявлення про ідеальну людину: патріот, демократ, гуманіст, громадський діяч і трудівник – такою має бути Людина. Ідеал особистості у Б. Грінченка впливає із майбутнього України – незалежної, рівноправної у міжнародному світі. Ідеал виховання в національній школі Б. Грінченко вбачав у формуванні таких рис майбутнього громадянина України, як глибокий патріотизм, гуманність, добропорядність у взаєминах між людьми всієї планети, а також працьовитість. Він виділяв розумове, моральне, естетичне, фізичне і трудове виховання підростаючого покоління в національній школі. Головне завдання народної школи вбачав у підготовці дітей до майбутнього трудового життя, практичної діяльності. Б. Грінченко безкомпромісно відстоював освіту українською мовою. Тільки однією мовою, в родині і в школі, на його думку, можна досягти бажаного батьками й учителями нормального, повноцінного, максимального розвитку дитини. Навчання і виховання дітей рідною мовою є складовою виховного ідеалу педагога-просвітителя. На думку Б. Грінченка, лише в національній школі можна виховати справжнього патріота своєї батьківщини, гармонійно розвинену особистість, добру, чуйну, гідну своїх великих пращурів, яка зможе бути корисною для своєї держави, сприяти її процвітання. Загалом, виховний ідеал просвітителів ХІХ століття формувався на засадах патріотизму, гуманізму та праці. Саме трудівників поставили ідеалом особистості. Такої ж думки дотримувалися також відомі нам письменники Леся Українка та Михайло Коцюбинський.

Найбільш широко розкрив питання «виховного ідеалу» педагог Григорій Ващенко, який у своїх працях багато уваги приділив проблемам виховного ідеалу. Він вважав, що ідеал не може бути постійним, він повинен удосконалюватися. В основі виховного ідеалу Г. Ващенко – необхідність опори на загальнолюдські та національні цінності, що є духовним надбанням українського народу. До загальнолюдських цінностей належать закон творення

добра та боротьби зі злом, пошук правди, справедливості, визнання ідеалів любові й краси. Носієм усіх цих цінностей є християнська релігія. Вона орієнтує людину на служіння Вищому ідеалові. Водночас людина народжується і живе в конкретному національному середовищі. Таким чином, ідеал національного виховання ґрунтується на служінні Богові і своїй нації. Бог – це абсолютна Правда, Любов, Справедливість, Краса тощо. Нація – реальна земна спільнота, в житті якої мають реалізуватися абсолютні загальнолюдські цінності. У педагогічному розумінні виховний ідеал, за Г. Ващенко, – людина, яка служить Богові й Україні. На його думку, благом для Батьківщини є: 1) державна незалежність, можливість українського народу вільно творити своє політичне, соціальне, господарське й релігійне життя; 2) об'єднання всіх українців, незважаючи на їхнє територіальне походження, церковну належність, соціальний стан, в одну спільноту з єдиним творчим прагненням і високим патріотизмом; 3) справедливий державний устрій, що підтримував би лад у суспільстві й водночас забезпечував особисті права і волю кожного громадянина, сприяв розвиткові й прояву його здібностей для загального блага; 4) справедливий соціальний устрій, за якого зникла би боротьба між окремими суспільними групами; 5) високий рівень народного господарства і справедлива його організація, без елементів експлуатації, що забезпечувала б матеріальний добробут всіх громадян; 6) розквіт духовної культури українського народу: науки, мистецтва, освіти; піднесення її до найвищого світового рівня; 7) високий релігійно-моральний рівень українського народу, втілення в життя вчення Христа; 8) здоров'я українського народу, зведення до мінімуму його хвороб і виродження.

На долю сучасного покоління українських вихователів випала важка і відповідальна місія – формування і обґрунтування ідеалу українського виховання. Нині джерела сучасних гуманістичних тенденцій досить чітко визначають основні цінності в національній системі виховання й освіти: пріоритет інтересів людини, орієнтація на загальнолюдські цінності, допомога вихованцю самоактуалізуватись у житті, спрямованість виховних зусиль до людської особистості. Тому виховний ідеал має бути конкретним і сприяти пізнанню вихованцем самого себе, його творчій самореалізації. Національний виховний ідеал включає в себе риси, які відповідають духовності і звичаям певного народу. Конкретний зміст національного виховного ідеалу залежить від державного устрою, світогляду, релігії та моралі, від рівня розвитку культури, національних особливостей народу.

Отже, український виховний ідеал чітко орієнтований на всебічний та гармонійний розвиток особистості. Він знаходить своє відображення і втілення в українській мові, фольклорі, національних звичаях, традиціях, родинному побуті, святах, обрядах, настановах, правилах громадянської поведінки, символах, народних чеснотах, нормах християнської моралі, різних видах мистецтв, ремеслах і промислах українського народу. У традиційного

українського господаря не лише комори повні, а й голова повна розуму, душа повна християнських чеснот, серце сповнене любові до всього рідного й загальнолюдського, до Бога й до всього, чим Господь Україну обдарував. Таким чином, ідеалом українського виховання є здорова, культурна, щаслива людина з багатогранними знаннями та високими духовно-моральними й інтелектуальними якостями, патріотичним почуттям, працьовитістю, національною і людською гідністю. І цей ідеал передається від старших поколінь молодшим, які його доповнюють та удосконалюють.

Список використаної літератури:

1. Ващенко Г. Г. Виховний ідеал. Т.1 Львів: Камула, 2006. 278с.
2. Вишневський О.І. Український виховний ідеал і національний характер (витоки, деформації і сучасні виклики) Дрогобич: видавець Святослав Сурма, 2010. 160с.
3. Мосіяшенко В. А. Українська етнопедагогіка: навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. С.28-36.
4. Стельмахович М. Г'. Виховний ідеал української народної педагогіки. 1998. № 6. С.1-4.

Твердохліб Вікторія (педагогічний фаховий коледж
Львівського національного університету імені Івана Франка)

Наук. консультант – доц. Михайлишин Р.І.

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ВІДХИЛЕННЯМИ У ПОВЕДІНЦІ

Важковиховувані - категорії осіб, в яких під впливом несприятливих для розвитку соціальних, психолого-педагогічних та медико-біологічних умов з'являється негативне ставлення до навчання, норм поведінки, відбувається зниження або втрата почуття відповідальності за свої вчинки.

Важковиховуваним дітям властиві:

- неправильно сформовані потреби: матеріальні переважають над моральними; більшість матеріальних потреб має аморальний характер: для їх задоволення використовують засоби, які не завжди відповідають нормам моралі (вживання алкоголю, наркотиків, крадіжки), що призводить до деградації особистості;
- нерозвиненість соціально-політичних потреб;
- прагнення до спілкування з подібними до себе, перебування поза зв'язками з постійними учнівськими колективами;

- нерозвинена потреба пізнання навколишнього; незадовільне навчання: ігнорування методів пізнавальної діяльності:

- спотворенні естетичні потреби;
 - нерозвинута, засмічена вульгаризмами, жаргонною лексикою мова;
 - непослідовність, суперечливість у поглядах і переконаннях;
 - брак уявлень про норми поведінки, обмежені почуття відповідальності за свої вчинки:
 - обмежені інтелектуальні інтереси, перевага утилітарних інтересів над духовними позбавляє їх перспективи розвитку, інтелектуального і морального вдосконалення
 - приховування своїх вчинків, діяльність від батьків, учителів й однокласників;
- самоствердження переважно лише у сфері проведення дозвілля.

Важковихованість - протистояння педагогічним впливам, яке може бути обумовлене різноманітними причинами, пов'язаними із засвоєнням деяких соціальних програм, знань, навичок, вимог і норм у процесі цілеспрямованого навчання і виховання.

Девіація – поведінка, яка розглядається як відхилення від групових норм і призводить до ізоляції, лікування, виправлення або покарання порушника.

Девіантна поведінка - поведінка, яка не узгоджується з соціальними і моральними нормами, не відповідає очікуванням групи або усього суспільства.

Делінквентна поведінка - поведінка, яка порушує встановлені правові норми і призводить до правопорушень, які не тягнуть карної відповідальності.

Кримінальна поведінка - скоєння правопорушень, які тягнуть кримінальну відповідальність.

Педагогічна занедбаність - полягає у нерозвиненості, неосвіченості та невихованості дитини, відставанні її розвитку від власних можливостей, вимог віку, які викликані педагогічними причинами і піддаються корекції педагогічними засобами.

За ступенем педагогічної занедбаності «важких» підлітків і юнаків можна поділити на чотири групи:

1. Важковиховані діти, які байдуже ставляться до навчання, періодично порушують правила поведінки та дисципліну. Для них характерні негативні моральні якості: грубощі, брехливість, нечесність та ін.

2. Педагогічно занедбані підлітки, які негативно ставляться до навчання й суспільно корисної діяльності. Вони систематично порушують дисципліну та норми моральної поведінки, в них постійно проявляються негативні моральні риси особистості.

3. Підлітки-правопорушники, які перебувають на обліку в інспекціях у справах неповнолітніх або направлені до спецшкіл і спеціальних професійно-технічних училищ.

4. Неповнолітні злочинці - педагогічно занедбані підлітки і юнаки, які вчинили кримінальні злочини, порушили правові норми й направлені судом до виправно-трудоxв колоній.

Педагогічна занедбаність стає підґрунтям навчальної дезадаптації школярів.

Стадії навчальної дезадаптації школярів:

1. *Навчальна декомпенсація* - стан дитини, який характеризується виникненням утруднень у вивченні одного чи декількох навчальних предметів за умов збереження загального інтересу до навчання.

2. *Шкільна дезадаптація* - стан дитини, коли разом із зростаючим утрудненням у навчанні на перший план виступають порушення поведінки у вигляді конфліктів з педагогами, однокласниками, пропусків занять.

3. *Соціальна дезадаптація* - стан дитини, коли спостерігається повна втрата інтересу до навчання, перебуванню в шкільному колективі, вхід в асоціальні групи, захоплення алкогольними напоями, наркотичними речовинами

4. *Криміналізація середовища проведення вільного часу.*

Соціальна занедбаність характеризується глибоким відчуженням від сім'ї і школи, відчутністю професійної спрямованості, несформованістю корисних умінь і навичок, звуженістю сфери інтересів, деформацією ціннісних орієнтацій і соціальних настанов, впливом на соціальний розвиток асоціальних, кримінальних підліткових груп.

Причини появи важковиховуваних дітей.

1. *Неблагополуччя в сім'ї* : неповна сім'я, батьки-п'яниці, наркомани, що ведуть аморальний спосіб життя; брак доброти, поваги, любові до дітей: прояви насильства, жорстокості; матеріальні нестатки.

2. *Низька педагогічна культура в благополучній сім'ї*: створення для дітей «парникових» умов, що призводить до ослаблення внутрішніх сил особистості, матеріального перенасичення, уседозволеності, несформованості системи самовимог, і самоконтролю.

3. *Недостатній виховний рівень роботи в загальноосвітніх закладах*: перевантаження програм навчальним матеріалом, який учень не може засвоїти; прояви негативізму з боку вчителів до учнів з моральними вадами; недостатній рівень педагогічної культури вихователів (нетактовність, авторитаризм).

4. *Нестаток розумового розвитку в цілому* (але не патологія), що перешкоджає правильному аналізу своєї поведінки і прогнозуванні її наслідків.

5. Недостатня самостійність мислення і тому велика конформність і навіювання.

6. Порушення невротичного характеру і психоматичні порушення.

Етапи та принципи перевиховання.

До педагогічно занедбаних вихованців має бути особлива увага з боку педагогів, батьків та всіх, хто постійно спілкується з такими дітьми.

Перевиховання – процес досить складний, тривалий та багатогранний. Це виховний процес, спрямований на подолання негативних якостей особистості, що формувалися під впливом несприятливих умов виховання.

Виправлення – складний психічний процес перебудови особистості, що відбувається під впливом перевиховання і самостійної роботи особистості над усуненням відхилень у своїй свідомості та поведінці.

Етапи перевиховання.

1. *Діагностичний.* Вивчають, аналізують позитивні й негативні якості виховання, умови, що їх зумовили, визначають шляхи і засоби нейтралізації негативних тенденцій, актуалізації позитивного в поведінці дитини. Вчитель мусить мати детальну характеристику педагогічно занедбаного вихованця.

2. *Планування та визначення змісту роботи.* На цьому етапі класний керівник спільно з вихователями, які спілкуються з «важким учнем», розробляє докладний план перевиховання, визначає місце і роль у цьому процесі кожного вихователя.

3. *Підготовчий етап перевиховання.* Передбачає реалізацію планів щодо перевиховання конкретної особистості. На цьому етапі учень не виявляє особливої активності, й процес перевиховання відбувається повільно.

4. *Переломний етап перевиховання.* Триває реалізація програми роботи з підлітком, але вже в умовах, коли він прийняв й добровільно виконує свої обов'язки, виявляє самостійність і активність.

5. *Завершальний етап.* На цьому етапі створюють залучення учнів до активної участі в усіх видах системної діяльності, нагромаджується позитивний досвід поведінки, розширюється сфера самовиховання.

Принципи перевиховання.

На всіх етапах процесу перевиховання дотримуються певних вихідних положень, принципів, які визначають основні вимоги до змісту, форм і методів виховної роботи. Знання принципів перевиховання допомагає педагогам правильно спрямовувати діяльність, творчо підходити до організації виховного процесу, підвищити його ефективність.

Цілеспрямованість перевиховання. Кінцева мета перевиховання важковиховуваного учня – формування всебічно розвиненої особистості. Досягнення мети перевиховання здійснюється через конкретизацію, індивідуалізацію і проектування в майбутньому кожної окремої особи, тобто складання програми виховної роботи з нею. Мета перевиховання

повинна бути розкладена на ряд поступових, щоденно здійснюваних вихованцем конкретних цілей.

Зв'язок перевиховання з працею, життям. У процесі перевиховання важливо формувати сумлінне ставлення учнів до праці й поваги до людей праці, бережне ставлення до народного добра, виробляти трудові навички і вміння. Особливе значення має залучення учнів до колективної праці, в процесі якої виробляється правильне ставлення до інших осіб, формується досвід колективних дій, взаємного контролю, трудової залежності.

Перевиховання в колективі і через колектив. У колективі легше, швидше, всебічніше можна вивчити особистість важковиховуваного учня. Дієвим засобом впливу на такого учня є громадська думка колективу. Вона допомагає йому виробити правильну лінію поведінки, критично поставитися до своїх недоліків, впливає на його розум, почуття, волю.

Використання виховної сили колективу в справі перевиховання не повинно знижувати особисту відповідальність самого учня.

Спирання на позитивні якості й позитивний досвід учнів у перевихованні.

Мистецтво педагога полягає в тому, щоб зміцнити й розвинути позитивні якості учня, допомогти йому подолати недоліки. Умовами реалізації цього принципу є: стимулювання самопізнання учнем своїх позитивних рис; формування моральних якостей при самооцінці своєї поведінки; постійна увага до позитивних вчинків, прояв довіри до учня; формування у нього віри в свої сили і можливість досягнення поставлених цілей; врахування інтересів учнів, їх індивідуальних особливостей, смаків, на основі цього спонукання нових інтересів.

Цей принцип відображається в наступних правилах: переважання позитивних оцінок в аналізі поведінки учня; вияв у спілкуванні з учнем, поваги до нього; прилучення учня до добра і доброти; захист педагогом інтересів учня і надання йому допомоги у вирішенні його актуальних проблем; постійний пошук педагогом варіантів розв'язку виховних і корекційних завдань; формування гуманістичних стосунків, не допускати приниження учнів.

Поєднання високої вимогливості з повагою до учнів у процесі перевиховання.

Повага до людини - основна вимога в стосунках між людьми. У діяльності педагога повага до вихованця набуває особливого сенсу: викликає у нього довіру, щирість, сприйнятливості до порад і пропозицій старшого.

Єдність, систематичність і послідовність педагогічних впливів у перевихованні. Слід створити єдину систему виховних впливів. Послідовність у перевихованні полягає в тому, що педагог має установити рівень вихованості, ступінь сформованості тих чи інших якостей вихованця. У забезпеченні єдності, систематичності, неперервності й послідовності у

перевихованні важлива роль належить класному керівникові, який координує виховні впливи на учня інших учителів, батьків, членів учнівського колективу.

Індивідуальний підхід до важкого учня в процесі перевиховання. Цей принцип передбачає визначення індивідуального підходу у соціальному розвитку кожного учня, спеціальних завдань, які б відповідали його індивідуальним особливостям, надання можливостей кожному учневі для самореалізації, саморозкриття. Індивідуальний підхід потребує правильного вибору засобів, методів і прийомів впливу на підлітка.

Поєднання переконання з примусом у перевихованні. У цьому принципі виражається ідея про поєднання переконання з примусом у виховній роботі з людьми, у поведінці яких є відхилення від норм. Він включає виховну, організаційну, агітаційну роботу школи, сім'ї та громадськості, принципу аморальних вчинків, поширення позитивного досвіду тощо.

Об'єктивне ставлення до учня в процесі перевиховання. Важливо організувати виховну роботу таким чином, щоб такі учні відчували себе спеціально відокремленими від інших школярів. Вихованець швидше виправиться, відчувши доброзичливість і теплоту у ставленні до себе колективу.

Педагогічний вплив на учня в неефектному стані. Учень у стані збудження чи конфліктної ситуації психологічно неготовий позитивно сприймати виховні сентенції.

Випереджаюче виховання позитивних якостей у вихованця. На базі позитивних якостей ефективніше долаються негативні риси характеру.

Важливо в учня формувати позитивні якості, а не боротися з недоліками.

Провідна роль наставника у перевихованні. Чим цікавішу для себе людину важковиховані учні зустрінуть на своєму шляху, тим сприятливіше складається процес їх перевиховання.

Соціальне загартування важковиховуваного учня. Цей принцип передбачає включення учнів в ситуації, які вимагають від них вольових зусиль для подолання негативного впливу оточуючого середовища, вироблення соціального імунітету, рефлексивної позиції. Реалізується в наступних правилах: включення дітей до розв'язку проблем соціальних відношень в реальній та імітованій ситуаціях; виявлення вольової готовності до вирішення проблем соціальних ситуаціях, визначення своєї позиції і способу адекватної поведінки в різних ситуаціях; надання допомоги в проектуванні своєї поведінки в складних життєвих ситуаціях.

Педагогічний оптимізм. Педагогічний оптимізм вчителя повинен виразно проявлятися стосовно до важкого вихованця. Він має бути переконаний, що учень може змінитися на краще; створити відповідні умови для його виправлення, вселити віру учню в себе, активно боротися за свою людську гідність; повинен поважати вихованця.

Розкриття мотивів і зовнішніх умов скоєння проступків. Від характеру вчинку залежить підхід педагога до вихованця. Необхідно пояснити мотиви, внутрішні причини, які спонукали до певного вчинку. Від мотивів поведінки слід відрізняти зовнішні обставини, тобто конкретні об'єктивні життєві умови, ситуації, які визначають вчинок при відсутності відповідного мотиву. Розуміння зовнішніх обставин проступку попереджує несправедливі покарання, виникнення конфліктів.

Список використаної літератури

1. Анєнкова А. П., Байдан А. П., Горчакова О. А., Руссол В. М. Педагогіка: модульний курс: навч. посіб. Львів: «Новий світ- 2000», 2011. С. 487-492.
2. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: підручник. Київ: Знання, 2007. С. 359-368.
3. Фіцула М. М., Парфонович І. І. Відхилення у поведінці неповнолітніх: шляхи їх попередження та подолання: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. С. 61-88.

МАТЕРІАЛИ
студентських наукових конференцій
кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ”

Випуск 17

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 2,95
Тираж 60 прим. Зам.

Малий видавничий центр кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Львівського національного університету імені Івана Франка
79005, м. Львів, вул. Туган-Барановського, 7